

KANSALLIS- KIRJASTO

Nettisukupolvi arvostaa edelleen kirjaa
Peter von Baghin kirjasto
Musta merirosvo ja Missale Aboense

PL 15 (Unioninkatu 36)
00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti:
kk-tiedotus@cc.helsinki.fi
Telefax 191 22581
54. vuosikerta

Toimitus:

Päätoimittaja
Esko Rahikainen
(09) 191 22722
kk-lehti@helsinki.fi

Toimitusneuvosto:

Dorrit Gustafsson, pj.
Kirsi Aho
Harri Ahonen
Hanna Arpiainen
Sinimarja Ojonen
Heidi Partanen
Esko Rahikainen

Taitto:

Pentti Järvinen

Digitointi ja kuvankäsittely:

Kari Timonen

Osoitteenmuutokset:

Kristiina.a.nieminen@helsinki.fi
(09) 191 22720

Kansalliskirjasto-lehti verkossa:

www.kansalliskirjasto.fi/yleis-
tieto/kklehti.html
www.lehtiluukku.fi

Artikkelit luettavissa myös

<http://www.kansalliskirjasto.fi/yleis-tieto/kklehti.html> sekä

Arto-tietokannasta (Elektra-sopi-
mus) <https://arto.linneanet.fi>

Eriksen Oy
Helsinki 2012

Sisällys 2/2012

- 1 **Kirjastot palvelemaan liikkuvaa tutkijaa**
- 2 **Den mobila forskaren ställer nya krav**
Kai Ekholm
- 3 **Ajankohtaista**
- 4 **IFLA:n presidentti Ingrid Parent vieraili Suomessa**
Kirsi Aho
- 6 **Nettisukupolvi arvostaa edelleen kirjaa**
Juha Herkman
- 9 **Kaukaa näkee paremmin lähelle – viikko British Libraryssa**
Tiina Lehmikoski-Pessa
- 13 **Ellei absurdin raja mene kirkkaasti rikki**
Peter von Baghin kirjasto
Esko Rahikainen
- 22 **Kadonneen ajan tuokioita**
Valokuvia Yseult de Copet'n jäämistöstä
Jaakko Salemaa
- 30 **Musta merirosvo ja Missale Aboense**
Eero Niinikoski
- 33 **Keskiaikaisten pergamenttien konservointi ja digitointi**
Marleena Vihakara
- 39 **Kansallissosialistisen Saksan kirjalahjoitukset Turun yliopistolle**
Panu Turunen
- 44 **Kansalliskirjasto ja saksalaiset lahjoitukset 1942**
Harri Ahonen
- 46 **Näyttelyjä ja tapahtumia**

Kansi: Kansalliskirjaston puistikon lehmukset ja hevoskastanja ovat toukokuussa vielä he-
leän vihreitä. Itse rakennus on restauroinnin jäljiltä todellinen kaunotar, joka on kunniaksi
suunnittelijalleen C. L. Engelille. Kuva: Esko Rahikainen. Takakannen kuva Aapo Pekari.

Tiedon valtakunnassa – Kunskapens rike

Helsingin yliopiston kirjasto – vuodesta 2006 Kansalliskirjasto – on ollut Suomen tärkein ja tunnetuin tieteellinen kirjasto vuosisatojen ajan. Kirjaston historia alkaa Turun akatemian vähäisestä kirjakokoelmasta 1640 ja päättyy elektroniseen kirjastoon, joka palvelee suurta yleisöä ja koko Suomen kirjastoverkkoa.

Teos kuvaa kokoelmien syntyä ja vaiheita, kirjaston toimintaa, sen värikkäitä johtohahmoja, lahjoittajia ja merkittäviä rakennuksia. Kirjasto on olennainen osa yliopiston, suomalaisen kirjakulttuurin ja tieteen kansainvälistymisen historiaa: se on oma tiedon maailmansa. Tiedon valtakunnassa on portti suomalaisen kulttuurilaitoksen historiaan ja nykyiseen asemaan.

RAINER KNAPAS

Tiedon valtakunnassa. Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1347. Tiede, 462 sivua, sidottu. ISBN 978-952-222-272-5

Helsingfors universitets bibliotek, sedan 2006 Nationalbiblioteket, har varit Finlands främsta vetenskapliga bibliotek under flera århundraden. Här presenteras bibliotekets historia från de anspråkslösa boksamlingarna vid Kungliga Akademien i Åbo 1640 till dagens digitala tidsålder där biblioteket är en serviceinstitution som betjänar den breda allmänheten och biblioteksväsendet i hela landet.

Bibliotekets tillkomst, verksamhet, donatorer, byggnader och färgstarka ledarpersonligheter beskrivs i ett kulturhistoriskt sammanhang. Genom biblioteket reflekteras också universitetets historia, den bokhistoriska utvecklingen i Finland och hur vetenskapen blivit allt mer internationell.

RAINER KNAPAS

Kunskapens rike. Helsingfors universitetsbibliotek – Nationalbiblioteket 1640–2010.

462 s., inbunden, illustrerad.

ISBN 978-951-583-244-3

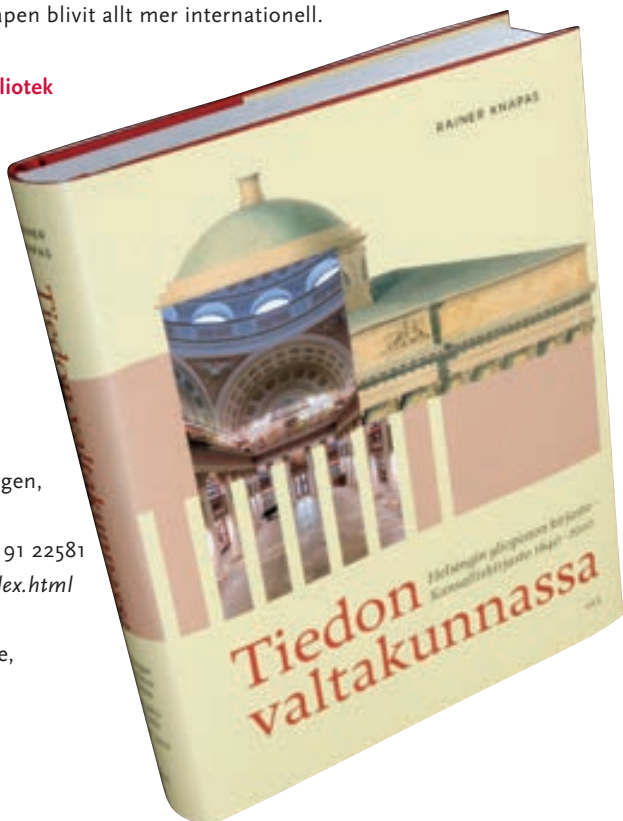

Tilaukset: Kansalliskirjasto, Hallintopalvelut,
PL 15, 00014 Helsingin yliopisto

Beställningar: Nationalbiblioteket, Förvaltningen,
PB 15, 00014 Helsingfors universitet
puh.tfn. +358-(0)9-191 22734, fax. +358-(0)9-191 22581
www.lib.helsinki.fi/yleistieto/Kirjakauppa/kkindex.html

Myynti: Kansalliskirjaston eteisen myyntipiste,
Unioninkatu 36, Helsinki

Säljning i Nationalbibliotekets vestibule,
Unionsgatan 36, Helsingfors

Kirjastot palvelemaan liikkuvaa tutkijaa

Reilut kymmenen vuotta sitten kirjastoasiakkaat roolitettiin tiedonhailuisiksi kontaktinottajiksi, jotka tulivat kirjastoon mukanaan Suuri Tiedonhakukysymys, johon vain kirjastossa saa vastauksen. Tänäpä oletusarvona on, että kirjastossa on ajanmukaiset laitteet ja pääsy kalliisiin tietokanta- ja lehtilisensseihin ja muihin sähköisiin palveluihin.

Carol Tenopir (University of Tennessee) julkisti keväällä 2012 Fiesole-konferenssissa ensitulokset tutkimuksestaan *Just Because You Don't See Them Doesn't Mean They Aren't There: Tracing Scholars and Their Use of Resources*. Vain pari prosenttia tutkijoista tulee kirjastoon l u k e m a n, kun taas sähköisten lehtien käyttö on moninkertaistunut. Näin on käynyt myös Suomessa ja sitä osoittavat myös Kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin tilastot.

Tänäpä voimme hyvin puhua mobiilista tai liikkuvasta tutkijasta. Hän ei ole millään tavalla sidottu kirjastoon. Hän haluaa palvelut, ei kirjastoa, ja hänellä on siihen täysi oikeus.

Mobiili tutkija toimii kansainvälisesti, jakaa aineistoja verkossa ja esitelmöi yhä useammin kotimaan ulkopuolella. Illallispöydässä ja väliajoilla keskustellaan digitaalisista tietovarannoista ja uusimmista sähköisistä aineistoista. Hän käyttää iPadia, lukee sähköisiä lehtiä ilman uutuuden erityisleimaa, koska se on nopeaa ja kätevää. Hän on sähköisten aineistojen asiantuntija, usein samalla tasolla kuin kirjastonhoitajat. Hän tietää parhaat digitaaliset kirjastot ja oman alansa tulossa olevat sähköiset aineistot. Hänen kollegansa toimivat reaaliaikaisesti verkossa tavalla, josta parikymmentä vuotta sitten uneksittiin. Teknologian valta näyttää vihdoinkin tulleen insinööreiltä akateemisen tutkijan käsiin.

Kirjastojen on siis palveltava liikkuvien asiakkaitensa elämämuutosta. Mobiili tutkija ei kaipaa rajoituksia. Hän ei ymmärrä, miksi siirtyessään esimerkiksi Jyväskylän yliopiston tiloista Helsinkiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastoon samat oikeudet ja aineistot eivät seuraa häntä. Hän ei edes halua tietää kuka aineistot maksaa. Meidän on syytä tutustua enemmän hänen ajatuksiinsa. □

Kirjoittaja on Kansalliskirjaston johtaja.

KUVA: LINDA TAMMISTO

Den mobila forskaren ställer nya krav

För drygt tio år sedan hade bibliotekens kunder rollen av den vetgiriga kontakttagaren, som kom till biblioteket med ”Den stora informationssökningsfrågan” som bara biblioteket kunde besvara. I dag utgår kunden från att biblioteket har modern utrustning och dyra licenser som ger tillgång till databaser, tidskrifter och andra e-resurser.

I samband med en konferens i Fiesole våren 2012 presenterade Carol Tenopir (University of Tennessee) de första resultaten av sin undersökning *Just Because You Don't See Them Doesn't Mean They Aren't There: Tracing Scholars and Their Use of Resources*. Endast en liten procent av forskarna kommer till biblioteket uttryckligen för att läsa, medan användningen av e-tidskrifter har mångdubblats. I Finland har utvecklingen varit densamma, det visar statistiken från FinELib, vårt nationella elektroniska bibliotek.

I dag kan vi tala om den mobila eller rörliga forskaren som inte på något sätt är bunden till biblioteket. Det är tjänsterna forskarna vill åt, inte biblioteket, och det har de full rätt till.

De mobila forskarna arbetar internationellt, delar material på nätet och föreläser allt oftare utanför sitt hemland. Vid middagsbordet och under pauserna diskuterar man digitala databaser och de senaste e-resurserna. Man använder iPad och läser e-tidskrifter eftersom det är snabbt och behändigt, och det är inte heller längre något extremt nymodigt. Forskarna är experter på e-resurser, och ofta på samma nivå som bibliotekarierna. De känner till de bästa digitala biblioteken och vilka e-resurser som kommer att publiceras inom det egna specialområdet. Forskarnas kolleger agerar i realtid på nätet på ett sätt som man för ett par årtionden sen bara kunde drömma om. Från att ha varit i händerna på ingenjörerna tycks teknikens makt äntligen också ha kommit den akademiska forskaren till del.

Biblioteken ska alltså betjäna sina mobila kunders förändrade roll. Den mobila forskaren vill inte ha några begränsningar. Forskarna förstår inte varför samma rättigheter och resurser inte följer med när de t.ex. förflyttar sig från Jyväskylä universitets lokaler till Finska litteratursällskapets bibliotek, och är inte heller intresserade av vem som betalar för resurserna. Vi måste satsa mer på att sätta oss in i hur forskarna tänker. □

Kai Ekholm är överbibliotekarie och direktör för Nationalbiblioteket.

Svensk översättning: Teresia Ijäs

KUVA: KARI TIMONEN

Ylioppilaita lukemassa yliopiston pääsykokeisiin Kansalliskirjaston "akvaariossa" eli painettujen ulkomaisten lehtien avokokoelmassa.

Digitaalisten aineistojen tutkimuksen professuuri

Suomen ensimmäinen digitaalisten aineistojen tutkimuksen professuuri perustetaan Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan nykykielten laitoksen kieliteknologian oppiaineen yhteyteen. Professuurin sijoituspaikat ovat Mikkeli ja Helsinki. Lähemmin www.kansalliskirjasto.fi □

Europeana

Europeana-portaalissa on satoja tuhansia yksiköitä suomalaisia valokuvia, museoesineitä, sanomalehtiä, videoita ja käsikirjoitusaineistoa. Palvelusta on haettavissa muun muassa taiteilija Albert Edelfeltin Antwerpenista, Göteborgista ja Pariisista äidilleen lähettä-

miä kirjoja, biologisten seurojen julkaisemaa kasvi- ja eläintieteellistä kirjallisuutta, kuvia suomalaisista designklassikoista sekä *Finlandia*-videokatsauksia. Kansalliskirjasto on toimittanut Europeanaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä matkailuaiheisia kirjoja, joita voi hyödyntää esimerkiksi matkojen suunnittelussa ja joukkoviestimien lähdeaineistona.

Europeanan kehittämisessä on mukana Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke. Suomalaisten arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoa välitetään Europeanaan Kansalliskirjaston *Formula*-palvelun kautta. Lisätietoa Europeanasta antaa myös Kansalliskirjaston suunnittelija Tapani

Sainio, tapani.sainio@helsinki.fi, p. 050 318 2314.

<http://www.europeana.eu>

<http://remix.europeana.eu/>

<http://www.kdk.fi/fi/europeana-ja-muut-hankkeet> □

Kirjastoverkkopalveluiden uutiskirje ilmestynyt

Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden uutiskirje 2/2012 on ilmestynyt, ja se on luettavissa osoitteessa http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/uutiskirje/2_2012.htm.

Kirjeessä kerrotaan mm. Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) asiakasliittymän kehittämistyön etenemisestä sekä KDK:hon liittyvää Formula-palvelusta ja sen avulla Europeanaan viedystä suomalaisesta aineistosta. Uutiskirjeen voi tilata omaan sähköpostiinsa Kansalliskirjaston verkkosivuilla olevalla lomakkeella. Lomake on osoitteessa <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/uutiskirje.html>. □

Missale Aboense digitoitu

Kansalliskirjasto on digitoinut kokoelmassaan olevat 1488 painetun Missale Aboensen kappaleet Eero Niinikosken rahaston tuella. Lähemmin sivuilla 30–32. □

Kansalliskirjasto-lehti luettavissa myös verkossa osoitteessa www.lehtiluukku.fi

IFLAN presidentti Ingrid Parent vieraili Suomessa

Puoli vuotta IFLAN (International Federation of Library Associations and Institutions) presidenttinä toiminut Ingrid Parent saapui Suomeen maaliskuun lopulla esittäytymään yliopisto- ja kirjastoihmisille sekä medialle. Parent puhui yleisölle Helsingin yliopiston juhlasalissa ja piti sen jälkeen tiedotustilaisuuden Tiedekulmassa.

”IFLAN presidentin toimikausi on lähes pelkästään matkustelua”, Ingrid Parent kertoi kaksivuotisesta toimenkuvastaan. ”Vapaa-aikansa sitä ei enää juuri huvita tehdä”, hän lisäsi. Pa-

rent on kotoisin Kanadasta, missä hän on aiemmin toiminut Vancouverin yliopiston kirjaston johtajana. Kanadalaisten ja suomalaisten kulttuurien yhteneväisyydestä hän oli pannut merkille sen, että kylmä ilmasto lisää halua päästä tiedon lämpöön. ”Olette näköjään ahkeria kirjaston käyttäjiä täällä Suomessa”, hän kehaisi. ”Odotan kovasti pääsyä takaisin Helsinkiin elokuiseen IFLA-kokoukseen.”

Tutustuessaan eri maiden toimintatapoihin Parent on huomannut, että kirjastoalan ihmisillä on samat haasteet työssään kaikkialla

IFLA Helsingissä ja Mikkelissä

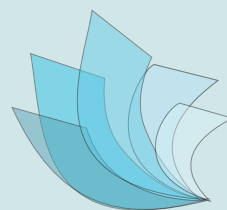
Libraries Now! – Inspiring, Surprising, Empowering on teema, jonka puitteissa kansainvälinen IFLA-konferenssi *World Library and Information Congress* kokoontuu Helsingissä 11.–17. 8.2012. Odotettavissa on mielenkiintoinen viikko yhdessä 3000–4000 kansainvälisen kirjastovieraan kanssa.

Ennakkokonferenssi *The Electronic re-evolution – News Media in the Digital Age* järjestetään Mikkelissä 7.–9.8.2012. Konferenssi kokoaa yhteen kirjastoalan asian tuntijoita ympäri maailmaa pohtimaan alan viimeisimpiä haasteita ja kehitysideoita.

Lisätietoja

<http://www.ifla2012.fi/>

<http://www.ifla2012mikkeli.com>

IFLA
2012 Helsinki

LIBRARIES NOW!
INSPIRING
SURPRISING
EMPOWERING

IFLAn presidentti Ingrid Parent Helsingin yliopiston Tiedekulmassa 29.3. Haastattelijana kirjastonhoitaja Antti Virrankoski.

maailmassa. ”Maailmanlaajuinen hankala taloudellinen tilanne, teknologian haasteet sekä politiikka vaikuttavat työhömmemme joka maailmankolkassa”, hän totesi. Vuonna 1927 perustetussa IFLAssa on tällä hetkellä 150 jäsenmaata.

Ingrid Parent oli listannut neljä teesiä, jotka kirjastoalalla pitäisi huomioida tulevaisuudessa. Ensimmäiseksi hänen mielestään tulisi pitää mielessä se, että kirjastot palvelevat kaikkia ihmisiä. Toiseksi kirjastoihmisten pitäisi kohdata se jatkuva muutoksen tarve, minkä yhteiskunnalliset ja teknologiset asiat tuovat tullessaan. Kolmanneksi täytyisi keksiä innovaatioita, joilla kirjastot pysyisivät kehityksen kärjessä. Neljäntenä hän mainitsi joustavuuden: kirjastojen pitäisi kyetä entistä parempaan yhteistyöhön sekä muiden muistiorganisaatioiden että esimerkiksi taidegallerioiden ja museoiden kanssa luodakseen laajaa yleisöä kiinnostavaa sisältöä.

Kansalliskirjastojen erityisroolista kirjastoalalla Parent mainitsi sen, että niiden tulisi

asettaa laatutaso (standard) ja olla esimerkkinä muille kirjastoille. Kansalliskirjastojen johtajien konferenssi CDNL järjestetään samanaikaisesti IFLAn kanssa elokuussa Helsingissä. ”CDNL-kokousten pitäminen IFLA-kokousten yhteydessä on mielestäni toimiva käytäntö, josta ei kannata luopua”, hän sanoi.

IFLAn varapresidentille ja vuonna 2013 aloittavalle seuraajalleen Sinikka Sipilälle Parentilla oli vertauskuvallinen ohje kansainvälisen yhteistyön onnistumisesta.

”Ollessani Japanissa kävin naistenhuoneessa, jossa oli paljon erilaisia nappuloita. Yritin löytää niiden joukosta sen, jolla huuhdotaan vessa. Otaksuin sen olevan näkyvin, punainen nappula ja painoin sitä. Palohälytin meni päälle saman tien, ja seurueeni japanilaiset rouvat alkoivat kiljua hädissään. Tarinan opetus on: kannattaa varoa väärää nappuloita”, Ingrid Parent päätti lämminhenkisen puheensa. □

Nettisukupolvi arvostaa edelleen kirjaa

Dosentti Juha Herkman on istunut Kansalliskirjaston Rotundan viiden kerroksen työhuoneessa viime syksystä lähtien. Herkman toimii vastuullisena tutkijana Tampereen yliopiston tutkimushankkeessa ”Uudet lukemisyhteisöt, uudet lukutavat”, joka selvittää suomalaisten nuorten aikuisten mediankäyttöä ja lukemisen tapoja kyselytutkimuksen, mediapäiväkirjojen ja erilaisten haastattelujen avulla. Helsingin Sanomain säätiön rahoittaman tutkimuksen aineistot kerättiin keväällä 2011. Kansalliskirjasto tarjoaa hyvät puitteet tutkimuksen tekemiseen, koska sen kokoelmista löytyy mukavasti aiempaa suomalaista lukemistutkimusta.

Kyselyyn osallistui reilu 300 nuorta aikuista Pirkanmaan lukioista, ammattikorkeakoulusta, yliopistosta ja teknillisestä yliopistosta. Mediapäiväkirjojen pitäjät ja osa haastateltavista oli Tampereen yliopiston viestintäaineiden opiskelijoita. Osa haastateltavista kuului erilaisiin lukemiseen liittyviin harrastajayhteisöihin. Aineistot eivät näin ollen ole edustavia eikä niitä

voi täysin yleistää Suomeen. Tutkimukseen ei esimerkiksi osallistunut nuorena työelämään siirtyneiden ammattikoulutettujen tai uraohjusten joukko, eikä siinä liioin selvitetty syrjäytyneiden lukutottumuksia. Tutkittavien elämäntilanne kuitenkin vastaa monilta osin suurta osaa suomalaisista nuorista aikuisista.

Painomusteen tuoksua

Tutkimushanke on vielä kesken, ja sen tulokset julkistetaan virallisesti vasta ensi syksynä, jolloin Herkman siirtyy Rotundasta Helsingin yliopiston Valtiotieteellisen tiedekunnan palvelukseen. Jo tässä vaiheessa on kuitenkin selvää, että painettu kirja ei ole nuorten aikuisten silmissä kuollut. Kaikissa tutkimuksen aineistoissa painettua kirjaa pidettiin edelleen parhaana käyttöliittymänä pitkien tekstien lukemiseen. Kirjaa kuvailtiin tunnekyläisesti. Painomusteen tuoksua ja paperin tuntua kehuttiin vuolaasti. Jopa kaikkein eniten tietotekniikan ja verkko-
viestinnän maailmaan uppoutuneet haastatelta-

Dosentti Juha Herkman työhuoneessaan Kansalliskirjaston Rotundassa.

vat haaveilivat kirjahyllynä täyttämisestä lempiteoksilla.

Painetun kirjan arvostus näkyi tutkimuksessa paikoin sähkökirjan arvosteluna. Kirjojen lukemista näytöltä pidettiin epämiellyttävänä ja sähkökirjan käyttöä muutenkin hankalana. E-kirjojen tarjontaa haukuttiin vaatimattomaksi ja suojauskäytäntöjen todettiin suorastaan estävän kirjojen sujuvan käytön. Tutkittavat eivät myöskään olleet valmiita maksamaan sähkökirjoista yhtä paljon kuin painetuista. Painettua kirjaa pidettiin kauniina esineenä ja sen vaihtoarvoa hyvänä: kirjan voi laittaa hyllyyn, sen voi lainata tai vaikka myydä. E-kirjan säilyvyydestä ei oltu var-

moja, kun laitteet ja formaatit uudistuvat parin vuoden välein.

Osittain sähkökirjojen huono arvostus liittyy siihen, että keväällä 2011 niiden lukemiseen parhaiten soveltuvia lukulaitteita ja tablettitietokoneita oli vielä vähän käytössä. Kustantajien tekemien selvitysten mukaan tällainen laite oli vuoden 2011 lopussa vasta seitsemässä prosentissa suomalaisista kotitalouksista. Osuus oli samansuuruinen kuin naapurimaassa Ruotsissa. Tablettitietokoneiden käyttäjät olivat pääosin

nelikymppisiä hyvin toimeentulevia miehiä, teknologian edelläkävijöitä. Lukulaitteita omistivat puolestaan eniten keski-ikäiset naiset,

”Painettua kirjaa pidettiin edelleen parhaana käyttöliittymänä pitkien tekstien lukemiseen”.

jotka ovat muutenkin kirjallisuuden suurkuluttajia.

Sähköisten julkaisujen odotetaan lyövän läpi, kun niiden lukemiseen liittyvät laitteet leviävät kaiken kansan pariin. Myös sähkökirjojen kulutus tulee samalla merkittävästi lisääntymään. Lasten ja nuorten mediankäyttöä Ruotsissa tutkinut Olle Findahl muistuttaa kuitenkin, että e-kirja ei ole itse asiassa lyönyt läpi kovinkaan monessa maassa – ei edes Japanissa, jossa *Sony* toi markkinoille lukulaitteensa jo vuonna 2003. Sähkökirja on menestynyt lähinnä Yhdysvalloissa, jossa *Amazonin* ja *Kindle*-lukulaitteen yhteinen markkinointi on onnistunut saavuttamaan yli 60 miljoonaa käyttäjää.

Pikalukemista netistä

Netti on tämänkin tutkimuksen mukaan silti selvästi nuorten aikuisten tärkein viestintäväline, ja he lukevat mielellään erilaisia sisältöjä netin kautta. Suuri osa netinkäytöstä on henkilökohtaista viestintää kaverien ja nettityhteisöjen kanssa, mutta paljon luetaan myös erilaisia sisältöjä ajanvietteeksi. Netti soveltuu tutkimukseen osallistuneiden mielestä erityisesti lyhyiden tekstien lukemiseen ja syö siksi painettujen lehtien kannatusta, mutta ei kilpaile niinkään kirjojen kanssa. Useimmat tutkittavat eivät myöskään olleet vielä valmiita maksamaan netin tarjonnasta. Tällä hetkellä älypuhelimet leviävät nuorten aikuisten käyttöön, mikä lisää netin ilmaissisältöjen kulu- tusta entisestään.

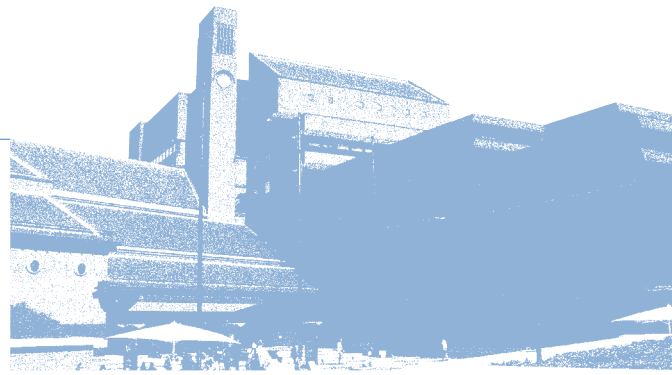
Sähköisten julkaisujen hyvinä puolina pidettiin niiden helppoa ja välitöntä tavoitettavuutta. Monet yliopisto-opiskelijat olivat käyt-

täneet sähköisiä kurssikirjoja ja oppimateriaaleja. Vaikka henkilökohtaiset lempikirjat haluttiin edelleen painettuina, käyttötekstit tulevat yhä useammin nuorten aikuisten lukemistoiksi sähköisessä muodossa. Niiden lukemista kuvattiin kuitenkin enemmän silmäileväksi pikalukemiseksi kuin keskittyneeksi syventymiseksi.

Suomessa koulun ja kirjaston kaltaisilla instituutioilla on muutoksessa ratkaiseva rooli. Mikäli kirjastot ja koulut siirtyvät enenevässä määrin sähköisiin materiaaleihin, myös niiden käyttäjät seuraavat perässä. Jos kouluissa päätetään ottaa käyttöön lukulaitteita tai tablettitietokoneita, oppimateriaalijulkaiseminen muuttuu. Jo nyt oppikirjakustantajat satsaavat sähköisten oppikirjojen tekemiseen. Muutokset eivät siten seuraa pelkästään insinöörien aivoituksia ja kuluttajien mielihaluja, vaan myös poliittisilla ja rakenteellisilla päätöksillä on paljon vaikutusta lukemisen tulevaisuuteen.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on kuitenkin monia tekijöitä, jotka jarruttavat muutoksen nopeutta. Rajattu kieli- ja kulttuurialue sekä suppeat markkinat hidastavat lukemisen sähköistymistä. Painotuotteiden vahva historiallinen arvostus rakentaa niille jopa myyttistä arvovaltaa. Korkea koulutustaso kasvattaa kirjojen lukijoita tulevaisuudessakin: kirjoista ei pääse eroon yliopistoissa. Suomen ikärakenne painottuu vanhempiin mediasukupolviin, joiden lukemistottumukset eivät muutu kertarysäyksellä. Lukeminen muuttuu. Kyse on kuitenkin vuosikausia kestävästä hitaasta prosessista, joka etenee sitä mukaa kun mediasukupolvet vaihtuvat. Lukemisen vanhat ja uudet muodot elävät aina rinnakkain. □

Jo kauan sitten minussa on vakaantunut ajatus, että taiteella ei tarkoiteta alaa, joka sulkee sisäänsä lukemattoman määrän erilaisia käsitteitä ja haarautuvia ilmiöitä, vaan päinvastoin jotakin suppeaa ja keskittyntä, alkua, joka sisältyy taideteoksen hahmotteluun, siihen sovellettua voimaa tai muokattua totuutta. Eikä taide ole minusta milloinkaan näyttänyt kohteelta tai muodolta, vaan pikemminkin sisällön salaperäiseltä ja kätkeyltä osalta. **Boris Pasternak**

Kaukaa näkee paremmin lähelle

VIIKKO BRITISH LIBRARYSSÄ

Kuuntelemme tarkasti kahta erilaista hälytysääntä. Jos kuulen katkonaisen hälytysäänien, täytyy olla valmis siirtymään omaan evakuointipaikkaansa. Jos kuuluu voimakas yhtenäinen hälytysääni, on lähdettävä välittömästi liikkeelle vihreiden poistumisopasteiden suuntaan. Paitsi, että asiakkaat täytyy ensin opastaa ulos ja esimerkiksi rullatuolilla liikkuville asiakkaille on varattu omat turvalliset hissinsä. Ja jos Midland Roadilla tai Euston Roadilla sattuu räjähdys, niin kaikkien pitää pyrkiä kohti rakennuksen keskustaa.

Britannian kansalliskirjastossa British Libraryssä otetaan vakavasti turvallisuusasiat ja siksi kaikki uudet työntekijät – myös minut eli viikoksi vierailulle tullut kollega – perehdytetään turvallisuuden perusteisiin. St. Pancras ei ole todennäköinen kohde pommi-iskulle, mutta kolmen vilkkaasti liikennöidyn aseman (St. Pancras, Kings´ s Cross ja Euston) läheisyys kasvattaa varautumisen astetta. Lisäksi kirjastossa mietitään elokuussa järjestettävien olympialaisten vaikutuksia kirjaston toimintaan, aukiolo-

aikoja lyhennetään aamusta, koska on todennäköistä, että ruuhkat lisääntyvät kisaturistien myötä.

Verkkotoimittaja Colin Wight.

The British Library Midland Roadilla.

Kaiken voi kertoa kymmenellä

Kiitos *Erasmus-apurahan*, olen saanut tilaisuuden tutustua British Libraryn viestintään viikon ajan. Pääoppaani on verkkotoimittaja *Colin Wight*, joka on päävastuussa verkkosivuston ylläpidosta. Mittakaavaltaan kaikki on kymmenkertaista Suomen kansalliskirjastoon verrattaessa: verkkosivujen päivittäjiä on enemmän ja käyttäjiä on enemmän. Mutta kuinka huojentavaa on huomata, että meillä on samanlaisia huolia! Esimerkiksi käytössä oleva julkaisu-järjestelmä ei ole suosittu ja kaikki, jotka eivät päivitä verkkosivuja päätyökseen, vihaavat käytössä olevaa julkaisu-järjestelmää (niin meilläkin). On hankalaa, kun osa verkkotiimistä työskentelee toisessa toimipisteessä Boston Spassa, joka sijaitsee Länsi-Yorkshiressa (meillä on toimipisteet myös Helsingin Vallilassa ja Mikke-

lissä). Talon sisällä ei tieto kulje, vaikka käytössämme on samat välineet eli intranet, yammer, Sharepoint, wikit, puhelimet ja kokoukset, joita on tietysti liikaa.

Kuten Suomen kansalliskirjastokin, British Library suunnittelee verkkosivustokokonaisuutensa uudistamista. Verkkotiimi on jaettu kahtia niin, että puolet työskentelee Colinin johdolla ja pitää huolta siitä että homma pyörii. Toinen puoli suunnittelee *Adrian Arthurin* johdolla uutta verkkosivustoa. Kyseessä on viiden vuoden projekti, jonka puolivälissä nyt ollaan. Taas kuulostaa tutulta: tavoitteena on mm. harmonisoida teknisesti hyvin pirstaleista kokonaisuutta ja tuoda digitaalisia palveluita paremmin asiakkaiden ulottuville.

Viestintä käy aina vähän ylikierroksilla ja niin myös täällä. Vierailuviikkoleni osuu suuri julkistus: British Library on hankkinut lah-

joitusvaroilla vanhimman eurooppalaisen kirjan: 600-luvulla tehty Pyhän Cuthbertin messukirja (*St Cuthbert Gospel*) saatiin kirjaston omistukseen yhdeksällä miljoonalla punnalla. Suuressa avokonttorissa seurataan uutisen saamaa vastaanottoa. Messukirja pyöri myös BBC:n TV-uutisten viiden pääuutisen joukossa reilun vuorokauden.

Twitter ja blogit

Erojakin löytyy: täällä hyödynnetään tehokkaasti sosiaalista mediaa viestinnässä ja markkinoinnissa. Yksi tärkeimmistä on Suomessa vielä vähän käytetty *Twitter*, joka mahdollistaa nopean, tiiviin ja lyhyen viestinnän. Yksi Twitterissä julkaistu lyhyt viesti eli tweetti tavoittaa hetkessä liki 300 000 kirjaston seuraajaa. Tehokasta ja nopeaa! Yksi merkki siitä, että sosiaalinen media on vakavasti otettava viestintää, eikä vapaaehtoista puuhastelua, on se, että viestinnässä esimiehenä työskentelevällä *Ben Sandersonilla* on käyntikortissaan sähköpostin ja muiden yhteystietojen ohessa twitter-yhteystiedot.

Blogija kirjastolla on joka lähtöön: kokoelmiin, näyttelyihin ja toimintaan liittyen. Niissä sisältöasiantuntijat eli kirjastonhoitajat kertovat omasta alastaan. Blogeissa kerrotaan näyttelyistä, kokoelmista, uusista hankkeista ja niissä päästään kurkistamaan kulissien taakse: mitä mielenkiintoista liittyy esim. tähänhetkiseen päänäyttelyyn *Writing in Britain*. Blogikirjoittaminen mahdollistaa henkilökohtaisemman otteen aiheena olevaan asiaan, toisin kuin verkkosivuille kirjoittaminen. Olemme Colinin kanssa samaa mieltä myös siitä, että blogikirjoittamisen pitää olla luonteva osa työnkuvaa, jotta se sujuu ongelmitta, eikä tunnu ylimääräiseltä rasitteelta.

Kaukaa näkee lähelle

Viikkoon mahtui monta mielenkiintoista tapaamista ja keskustelua: Viestinnästä vastaava johtaja

Skandinaavisesta kokoelmasta vastaava kirjastonhoitaja Barbara Hawes.

Legendaarinen kirjastonhoitaja Sir Anthony Panizzi ja Tiina Lehmikoski-Pessa.

Frances Brindle oli kiinnostunut Suomen kansalliskirjaston elvytysprojektista, jonka avulla nuoria palkattiin luetteloimaan ja digitoimaan kirjallisuutta sekä Digitalkoiden (<http://www.digitalkoot.com>) uusista myyräpelikokeiluista, joilla pyritään parantamaan tietokantojen käytettävyyttä.

Vaikutuin toiminnassa hyödynnettävistä yleisötutkimuksista, joita koordinoi kirjastossa *Fiona McCarthy*. Suunniteltavan näyttelyn nimeä tai sisältöjä saatetaan testata koyleisöillä ennen kuin ne lanseerataan julkisuuteen. Uudenlaista toimintaa suunnittelee myös *Frances Taylor*, joka houkuttelee luovan alan yrittäjiä kirjaston palvelujen piiriin. Toiminta liittyy kirjaston yrityskeskuksen toimintaan, jolla tuetaan uusia yrittäjiä alkuun ja menestykseen kirjaston palvelujen avulla. Miltei kotoisissa tunnelmissa nautimme teetä Skandinaavisesta kokoelmasta

vastaavan *Barbara Hawesin* kanssa ja ihmettelimme miksi Sofi Oksasta markkinoidaan dekaristina Britanniassa?

Andrew Cavallero kertoi olympialaisten ja kirjaston markkinoinnista, *Andy Stephens* auttoi ymmärtämään British Libraryn kansainvälistä yhteistyötä. *David Averyn* kanssa tutkimme *i-pad* sovelluksia ja *Hannah Fayazin* kanssa sosiaalisen median koordinoimista. Lisäksi erityiskiitos kuuluu viestinnän esimiehelle, *Mike Lentinille*, joka järjesti vierailuni.

Vaihtoviikko antoi paljon vaikutteita, innostusta ja uusia ideoita. Todeksi tuli myös vanha sanonta, että kaukaa näkee paremmin lähelle. Matkan jälkeen ymmärrän ehkä Kansalliskirjaston toimintaa paremmin.

Kirjoittaja on Kansalliskirjaston verkkoviestinnän suunnittelija.

LASTUJA

Juhani Ahon Lastussa *Aurinko ja meri* ollaan saaristossa kesänvietossa ensimmäisen maailmansodan aikana. Luonnon kauneus ja auringon kirkkaus tuntuvat vakuuttavan, että kaikki ”on hyvin ja oikein, ja mikä ei ehkä ole, sille ei mahda mitään”. Todellisuus ei kuitenkaan häviä tietoisuudesta: ”Entä ajan kauhut, kaikki se surkeus siellä tuon ulapan auteren takana? Onkohan niitä? Eihän siellä mitään näy eikä mitään kuulu.

Päivä huikaisee näkemästä muuta, kuin mitä se itse tahtoo näyttää. Miksi pyrkisin näkemään muuta?” - - -

Lumoissa -lastussa kertoja on soutanut tyynelle ulkomerelle, ja suursodasta muistuttaa kaukaisuudesta kuulunut tykin laukaus. Kesäillan tunnelma johtaa todellisuuden ja mielikuvituksen väliselle rajamaalle: ”Tämä ei ole enää oikeata todellisuutta, vaikka se siltä näyttää ja vaikka maailmalla ympärilläni on kaikki sen ulkopiirteet.” Mieleen tulee lapsuus, jolloin tuntui, että todellisuuden takana ”oli jotakin muuta, käsitämätöntä ja salaperäistä, mutta se sai olla siinä, en sitä pelännyt enkä ihmetelty.”

Katkelmat Pertti Lassilan kirjasta *Metsän autuus. Luonto suomalaisessa kirjallisuudessa 1700–1950*. SKS Helsinki 2011

”Ellei absurdin raja mene kirkkaasti rikki”

PETER VON BAGHIN KIRJASTO

Kirjastoni ei ole yksinkertaisesti jossain paikassa paitsi että se on tavallaan kaikkialla. Yritän retuuttaa sitä pars pro toto -periaatteella aina mukanani. WC ja sängynkulma ovat sivukirjastoja, joiden suhde laajempiin kirjahyllykomplekseihin on sama kuin Töölön ja Richardinkadun kirjastojen (Kieltäydyn noteeraamasta pääkirjaston harharetkeä Pasilaan) välinen.

Ingressiin valittu katkelma on otettu tekstistä, jonka Peter von Bagh kirjoitti 25 vuotta sitten, ja jonka sain sähköpostissa tiikusateisen huhtikuun päivän aamuna. Iltapäiväksi oli sovittu tutustuminen Punavuorella sijaitsevaan von Baghin kirjastoon.

Toimeksianto

Elokuva- ja kulttuurihistorioitsija Peter von Baghin kirjaston esittely oli ylikirjastonhoitaja Kai Ekholmin toimeksianto ja hän oli kutsunut von Baghin ja minut lounaalle Sassoon kauppatorin laidalle – tutustuttakseen meidät ja saadakseen ”homman käyntiin”. Tunsin toki

von Baghin ulkonäöltä ja hänen maineensa, olin nähnyt lukuisia hänen toimittamiaan ja ohjaamiaan kulttuuri- ja musiikkidokumentteja. Hän ei minua ennestään tuntenut. Tosin Eino Leino-seuran 60-vuotisjuhlissa Peter – tai niin kuin hänen ystävänsä sanovat Petteri – istui hetkeksi samaan pöytään missä olin ystäväieni kanssa.

Tulimme Sasson lounasta syödessämme pian tutuiksi ja hetkessä löytyi yhteisiä ystäviä ja tuttavuuksia – Pekka Aarnio LOVE-Recordsista, naapurissani asuva Hannu ”Tuomari” Nurmio ja vielä Jukka Vilhunen, vaimoni serkun mies, joka Suomen elokuvasäätiön toimitusjohtajana joutui usein von Baghin kanssa tekemisiin. Eikä aikaa-kaan, kun kalenterit otettiin esiin, haastattelupäivä merkittiin ja lupasin vahvistaa tapaamisen vielä matkapuhelimella. Yliopiston valokuvaja Ari Aalto lupautui mukaan. Hän on nuorena 1970-luvulla lukenut ja kuunnellut von Baghin katsauksia ja alustuksia elokuva-arkistossa Joukossa ja Savoysa.

Mies ja hänen nimensä

Kun en tietänyt Peter von Baghistä muuta kuin ”yleisiä asioita”, katsoin ennalta Wikipediasta – jota pidän demokraattisena ja käteväänä – mitä hänestä sanotaan. Olemme lähes ikätovereita, mutta Peter von Bagh on Taideteollisen korkeakoulun (nykyisin Aalto-yliopistoa) elokuva-historian professori, valtiotieteiden tohtori sekä ohjaaja. *Filmihullu*-lehden päätoimittajana hän on ollut omien sanojensa mukaan ”sata vuotta”. Peter toimii Sodankylän elokuvajuhlien taiteellisenä johtajana ja on julkaissut yli kolmekymmentä kirjaa joko yksin tai yhdessä edustamiensa aiheiden muiden asiantuntijoiden kanssa. Toimittajana Peter on ties miten monessa teoksessa.

Peter von Baghin käsikirjoittamien ja/tai ohjaamien – yksin tai yhteistyönä – dokumenttielokuvien luku nousee puoleen sataan. Muutama päivä ennen haastattelua hän oli juuri pa-

lannut elokuvajuhlilta Argentiinasta (BAFICI – Buenos Aires International Festival of Independent Cinema), jossa esitettiin 14 hänen ohjaamaansa dokumenttielokuvaa, mm. *Vuosi 1952* ja *Helsinki ikuisesti*. Sattuma oli, että juuri haastattelupäivän iltana esitettiin von Baghin ohjaama *Välisemalla Veikko Lavi* laulajan 100-vuotispäivän kunniaksi. Olen itse Veikko Lavi fani, teatterifriikki äitini Aili puolestaan ihaili näyttelijä Eeva-Kaarina Volasta, jonka haastattelua – Peter von Baghin ohjaama sekini – katsoin pari viikkoa aikaisemmin mökillämme Hiittisissä.

Mutta nyt curriculumit syrjään. Luin vielä kirjastovierailua edeltävänä iltana von Baghin *Sinistä laulua* (WSOY 2007) ja totesin Aleksis Kiven *Seitsemän veljeksien* voiman ja inspiraation ulottuneen Sinisen laulun johdantoon. Luin kirjasta lukuisia kirjailija- ja taiteilijahaastattelujen katkelmia ja ihailin kirjan hienoa, kiinnostavaa kuvitusta, josta Peter antoi kunnian niille joille se kuuluu. *Sininen laulu* TV-sarjaa olimme innolla seuranneet kotona, kertoihan se omas-takin aikakaudestamme ja elämästämme.

Kirjasto

Mutta vaikein oli edessä. Muutamaa minuuttia vaille yhden saavuun annettuun osoitteeseen – Peter ja Ari olivat jo alaovella. Nousimme neljänteen kerrokseen ja minä nousin portaita mielessäni iso kysymysmerkki. Ovi avautui ja astuimme sisään huoneistoon, joka oli täysin kirjojen valtaama, kirjahyllyjä oli lattiasta kattoon. Näin heti ettei täällä oltu asuttu vuosiin vaikka sänky, pieni kirjoituspöytä ja tiskipöytä todistivat, että oli tämä kotinakin ollut. Peter totesikin paikan olleen ammattikirjallisuuden ”filiaalina” jo lähes 30 vuotta, aina perheen perustamisesta lähtien. Varsinainen kotikirjasto, jossa kuulema oli mm. kaunokirjallisuus, oli siis toisaalla.

KUVA ARI AALTO

Peter von Bagh sai Kenneth Angerin Hollywood Babylon kirjan omistuksella kirjoittajalta itseltään.

Satoja ja taas satoja elokuva-alan kirjanselkiä katsoo minua kuin työnantaja maahanmuuttajaa. En osaa edes kieltä, en enää juuri käy elokuvissa. Vaimoni vapaalipulla kävin – kun ei Kaurismäen *Le Havrea* illalla tennispalatsissa mennyt – katsomassa *Härmä*-elokuvan, joka oli muutamasta hyvästä näyttelijäsuorituksesta huolimatta perin epäuskottava ja paikoin tökerö. Viime vuonna olin menossa poikieni ja parin ystävän kanssa samaan teatteriin katsomaan *Pirates of the Caribbean* jatko-osaa – Johnny Deppin Jack Sparrow hassuttelu on mieleeni – mutta hemmetin 3D pilasi koko ilon. Eteisessä annetut silmälasit varastivat värit ja kaikki oli kuin kalvon takana.

Tällaisilla elämyksillä ja valmiuksilla ei Peter von Baghin kanssa pääsisi edes haastattelun alkuun. Niinpä sanoinkin: Kerro! ja Peter vastaa: Kysy! Kysy siinä nyt sitten. Saan kuulla että Peterin ystävä, elokuvakriitikko Matti Salo on järjestänyt kirjaston aihepiireittäin. Peter itse ei ole järjestyksen miehiä toisin kuin *Kansalliskirjasto*-lehden edellisen numeron kotikirjasto-haastateltava, Peterin opiskelutoveri Ilkka Niiniluoto. Molemmat seurasivat Oiva Ketosen,

Georg Henrik von Wrightin ja Jaakko Hintikan filosofialuentoja. Linaan aamulla tulostamaani Peterin 25 vuoden takaista tekstiä:

Mikä tahansa paikka jossa olen pitempään kuin puoli tuntia muuttuu sikalaksi. Erityisen selvästi tämä tulee todistetuksi ulkomailla, kun olen ehtinyt möyriä kirjakaupoissa ja täyttänyt hotellihuoneen pöydät, tuolit, sängynvietet ja itse sängyn kirjoilla.

Matti Salon ansiota on siis von Baghin kirjaston järjestys ja että Peter sieltä helposti tarvitsemansa kirjan löytää. Hän myöntää jo siteeratussa kirjoituksessaan, ettei ”voi kiistää, etteivätkö elokuvakirjat ole eräänlainen kirjastoni keskipiste. Niiden valikoimassa on tiettyä ensyklopedisuutta: jos taas joskus saan päähäni ryhtyä historioimaan elokuvasta, lähteiden pitää olla käden ulottuvilla, ettei tarvitse lähteä kävelemään minnekään, enkä edes tiedä minne menisinkään Suomessa.”

Eteisen hyllyjen kirjavalikoimassa on lännenelokuvia, venäläistä ja saksalaista elokuvaa ja elokuvan estetiikkaa, joukossa harvinaisuuksia. ”Ei kellään Suomessa ole niin laajaa italialaista elokuvaa käsittelevää kirjastoa kuin minulla”, toteaa von Bagh ja lisää sitten hyllyä katsel-

lessaan miten mielellään hän kirjoittaisi kirjan ranskalaisesta ja italialaisesta elokuvasta, mutta sellaiselle on lähes mahdoton saada Suomessa kustantajaa. Pieni kielialue ja alan harrastajapiiri, aprikoin syytä mielessäni ja merkitsen muistivihkoon selkätekstipöimintana *Dictionaire du Cinéma populaire Français*.

Peter puhuu kulttuurin romahtamisesta, josta olen yhtä mieltä vaikka uskonkin yksilöiden älyn ja kulttuurikiinnostuksen voimaan. Mutta innostusta ja visioita Peter von Baghilla on yhä entiseen tapaan: ”Liiankin usein mainitsemani haave on kirjoittaa koko elokuvan historia, 10 osaa, koko paskan!” Alan kirjallisuuteen perehtymisessä ei ole ollut ongelmia sillä Peter lukee englantia, ranskaa, italiaa ja saksaa, mutta ei venäjää.

Chaplin, Coppola, Bertolucci

Varsinaisessa kirjastohuoneessa ovat aakkosjärjestyksessä kohteen mukaan näyttelijät ja ohjaajat, ja kirjoitan muistilehtiöni kirjojen selkäteksteistä tuttuja nimiä: Chaplin, Coppola, Bertolucci, Eastwood. Chaplinista nousee mieleen kuin pimeästä Peter von Baghin *Elokuvan historian* musta kansi, missä on elokuvataiteen ikoni ja arvoitus Charles Chaplin punainen ruusu kädessään. Muistan jo nuoruudestani *Kultakuumeen* ja kuilun reunalla keikkuvan talon, kengänpohjan keittämissen – nälkäinen syö mitä vain.

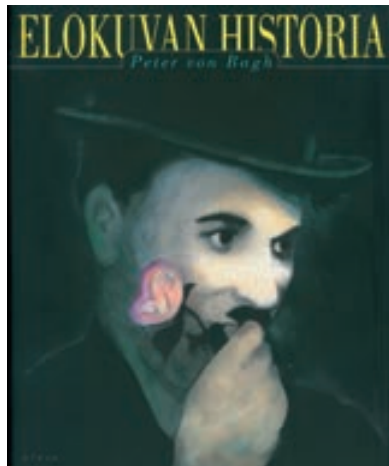
Sitten Chaplinista Francis Ford Coppolaan. Pitkän rivin Oscareita saanut mafiaelokuva *Kummisetä* jatko-osineen ei aiheen puolesta kiinnostanut, mutta kuuluisuutensa takia sen näin, näin Marlon Brandon paksut posket ja hirmuisen hetken kun irtileikattu hevosen pää löytyy vuoteesta!

Katsoin vielä kotona Wikipediaa ja alan ottaa Coppolan vakavasti. Wikipedian anonyymi kirjoittaja toteaa Coppolan tuottaneen suuren idolinsa Akira Kurosawan *Kagemushan*. Tämän ”varjokenraalin” olen itsekin Kurosawan ihailijana nähnyt kuten lähes kaikki hänen Suomessa esitetyt elokuvansa – samurait monet kerrat – mutta ilmeisesti sotken: Palava torni ja lukemattomat nuolet ja kuoleva sotapäällikkö. Oliko se *Ran*? Peterin mukaan kyseessä oli *Seittien linna*. Mutta yhden tärkeän asian opin Kurosawan *Köyhän pikajumasta*: Älä koskaan hauku ystäväsi vaimoa oli tämä millainen pirttihirni hyvänsä, ja älä varsinkaan jos ystävälläsi on kasvoissa paha hermovika. Ja kukapa voisi unohtaa *Yöjimbo onnensoturin* alkuminuuttien tuulista kylänraittia, jota jolkottelee koira samuraimiekan katkaisema ihmisen käsi suussa.

Entä Bertolucci ja *Vuimeinen tango Pariisissa*. Brando jälleen ja alaston ja kaunis Maria Schneider (absurdi analogia *Vuimeinen juna Gun Hillistä*). Moitin Peterille ja Arille itälowesternejä epäuskottavuudesta, mutta että

Clint Easwoodin karisma teki niistä kiinnostavia ja erityisesti viipyvät lähikuivat asetaistelutilanteessa Clintin ja konnan silmistä. Peter puolestaan kiittää ohjaaja Sergio Leonea! Hyväksyn toki, mutta lännenelokuvien ja myös Leonen ohjaamien ”gunglingereiden” osumatarkkuutta revolverilla en nielaise. Coltti lentää lonkalta ja heittolaukaus tappaa

miehen kymmenien metrien päästä. Lauri-poi-kani laski, että kymmenen metrin etäisyydellä saa revolverin piippu olla enintään reilun sentin verran suunnattu väärin, muuten luoti ei osu kohteeseen lainkaan.

Seuraavaksi katse kohdistuu uteliaisuutta herättävään kirjanselkään: Kenneth Angerin *Hollywood Babylon*, joka von Baghin mukaan on kaikkien aikojen juorukirja ja toteaa ettei sitä kannata mainita. Kannessa näyttelee rintojaan liikenneonnettomuudessa kuollut Jayne Mansfield. Juorut myyvät, koskivat ne sitten Ramon Novarron ja Rudolph Valentinon seksisuhteita tai Ilkka Kanervan ja Johanna ”Tuksu” Tuksiaisen sähköpostiviestejä. Useimpien ihmisten elämä on pitkästyttävää ja tirkistely, seksi ja väkivalta tuovat vaihtelua. Pahempi vain ettei kukaan synny siihen bisnekseen vaan monella on taustalla jo lapsuudessa koetut tylt elämänvaiheet ja usein köyhyys. Irtonumeroiden myynti on turvattava ja sitä ei pelkkä taide tee, siksi Seiskalehdet ja Hymyt voivat hyvin. Iltapäivälehtien lööpit perustuvat lukijatutkimuksiin ja kertovat valtaväestön kiinnostuksen kohteista Nykäsestä Estelleen jne.

Kirjat ovat aina suhteessa omiin valmiuksiin

Peter von Bagh istahtaa hetkeksi nojatuoliin ikkunan ääreen pienen kirjoituspöydän viereen. Seinähyllyssä on mykän elokuvan ja yleensä vanhan elokuvan historiaa. Merkitsen taas teoksen nimen muistiin: *Still Moving*, jonka Steven Higgins kirjoitti ja The Museum of Modern Art’s Department of Film and Media julkaisi. Tarkistan Googlesta Amazonista ja totean, että kirjan uusimman painoksen hardcoverin saisi 26 dollarilla. Lisään muistiinpanoihin Peterin harmistuneen toteamuksen, että hän *Filmihullua* toimittaessaan päätti olla tilaamatta Akateemisen kirjakaupasta mitään suututtuaan niiden dollarikurssiin! Kevennyksenä ja hankintatavoista kertovana lainaan taas Peterin kirjoitusta:

Minulle ovat rakkaita muutkin kuin elokuvalla omistautuneet väistämättä pienet kirjakaupat. Niissä myyjät eri puolilla maailmaa tietävät oven kolahtaessa sen kuukauden liikevaihdon selviävän vihreälle.

Myömmän etten ole päässyt luomaan yhtä syventynyttä suhdetta edes oman kotikaupunkini divareihin, jotka kuitenkin ovat kirjakaupan aateli.

Kirjasto on ihmisen paras ystävä. Monet kirjat odottavat vuosia vuoroaan. Selvää on vain että se vuoro tulee. Vastustan proosallista käsitystä jonka mukaan vain luettu kirja on jotain. Kirjat ovat aina suhteessa omiin valmiuksiin. Kirjasto on koko ajan muutoksen tilassa: parhaat kirjat voivat uimua vuosia ja joutua sitten täysin hillittömän uteliaisuuden ja käsittelyn esineiksi.

Benjamin, Bazin, Jutkevitš, Kozintsev

Yhä uusia ja minulle ennestään tuntemattomia nimiä tulee muistilehtiöni: Walter Benjamin (1892–1940), saksalainen ja marxilainen filosofi ja kirjallisuuskriitikko, esseisti, jota von Bagh sanoo lukeneensa paljon; ranskalainen elokuvakriitikko, esseisti ja teoreetikko André Bazin (1918–1958), joka oli perustamassa *Cahiers du Cinéma* -elokuvaletettä. Peter sanoo toimittaneensa kolme tämän yliveritaisena pitämänsä kirjoittajan kirjaa suomeksi ja tarkistan jälkeensä: *Mitä elokuva on* (Sakari Toiviaisen kanssa, WSOY 1973), ja LOVE-kustannuksen julkaisemat *Elokuvan mestareita* 1982 ja *Elokuvan lajit* 1990. Peter oli yksi kustantamon omistajista.

Elia Kazanin nimen sentään tunnen, mutta neuvostoliittolaisen elokuvaohjaajan Sergei Jutkevitšin (1904–1985) nimen kuulin vasta Peteriltä, joka tunsu Jutkevitšin henkilökohtaisesti. Kun Peter ei puhu venäjää, oli yhteisenä kielenä ranska. Saan kuulla että Jutkevitš oli Picasson ja Matissen hyvä ystävä. Jutkevitšin yhdessä Sergei Bondartschukin kanssa ohjaama *Otello* palkittiin Cannesissa 1956.

Myös Jutkevitšin opettajan, näyttelijä, ohjaaja ja teoreetikko Vsevolod Meyerholdin (teoloitettiin 2.2.1940) nimi näkyy von Baghin keittiössä olevassa kirjahyllyssä kuin huuto-merkki! Nimi vie meidät Moskovan taiteelli-

seen teatteriin ja ”linkkejä” on Stanislavskiin, Lermontovin *Naamiohuveihin*, Gogolin *Revii-soriin* ja Sergei Eisensteiniin, joka hänkin oli Meyerholdin oppilas. Haastattelua edeltävänä sunnuntaina tuli Teemalta *Panssarilaiva Potemkin* ja näin jälleen kerran lastenvaunut vierimässä Odessan portaita. Mykällä filmillä on kuten mustavalkoallakin filmillä monia taiteellisia etuja, jotka ääni- ja värielokuva on menettänyt.

Toinen minulle aivan uusi nimi, jonka Peter tunsu henkilökohtaisesti, on teatteri- ja elokuvaohjaaja Grigori Kozintsev (1905–1973). ”Valtava ihminen jonka ymmärrys sitoi teatterin ja elokuvan suureksi virraksi”, luonnehti von Bagh ja lisäsi, että Kozintsev käsikirjoitti ja ohjasi parhaan Shakespeare-elokuvan mitä Peter oli nähnyt, 1964 valmistuneen *Hamletin*. Näen hyllyssä kirjanselän *Shakespeare. Time and Conscience* ja muistan omista tutkimuksistani, että Aleksis Kivi oli Shakespeare ”fani” ja osasi *Kuningas Learista* Cordelian osan ulkoa.

Googlasta näen Kozintsevin ohjanneen 1938 elokuvan *Vyborgskaja storona*. Arvelin että se voisi kiinnostaa entisiä viipurilaisia, mutta Harry Halén totesi nimen tarkoittavan kaupunginosaa Pietarissa.

Peterin muinaisen keittiön hyllykössä olevasta *Kansallisfilmografiasta* tulee mieleeni Kari Uusitalo, jonka kanssa monet vuodet olimme Aleksis Kiven Seuran johtokunnassa. Peterin luonnehti filmografian toimittajaa: ”Uusitalo on luonut perustan”.

Ei vähempää kuin kaikki

Entisen keittiön kirjahyllystä lisään muistilehtiöni tutun nimen: *André Malraux – A Biography*. Fasismia vastustanut kirjailija ja de Gaullen hallituksen ministeri, joka osallistui Espanjan sisällissotaan. Kun totean, etten ole Malrauxia lukenut, Peter suosittaa *Sielujen kapinaa* ja lupaan ottaa sen lukuohjelmaan. Kun

kysyn hänen omia suosikkikirjailijoitaan, nimeää hän Shakespearen, Balzacin, Brechtin, Gogolin, Hemingwayn, Faulknerin ja Tšehovin. Mainitsen omankin Tšehov-ihailuni ja että nuoremman poikani toinen nimi on hänen mukaansa Risto Anton. Linaan taas Peter von Baghin jo monesti siteerattua kirjoitusta:

Olen kokenut kiehtovana kirjailijan kahmaisun nahkoineen päivineen. Ei vähempää kuin kaikki häneltä, usein myös hänestä. Shakespeare, Balzac tai Brecht, joita olen palvonut hartaasti, ovat tavallaan tavoittamattomissa, koska heistä kirjoitetun tekstin määrä on käsittämätön. Parhaana lukukesänäni muistan kesän 1973 jolloin ihmeellisessä rauhassa luin rinnakkain Shakespearen ja Pentti Haanpään teokset, edellisiä aamuisin, jälkimmäisiä iltapäivällä. Joskus olen lukenut pyyteellisesti, mutten juurikaan vähemmän innokkaasti. Kun 1977 kolahti pesti luennoida Berkeleyssä skandinaavisesta elokuvasta, kahlasin läpi Strindbergiä (jota tunsin ennestäänkin), Ibseniä (jota en ollut lukenut) ja Selma Lagerlöfiä, jonka opuksiin en muuten olisi tarttunut, mutta nyt suureksi ilokseni ahmin.

Kirjastoni on paisunut sillä tapaa hahmottomaksi, että itsestänikin tuntuu vähän omituiselta ajatella että sillä joskus on ollut alku. Lapsuus opetti rakastamaan kirjoja ehdottomasti, mutta siltä ajalta en Helsinkiin muuton yhteydessä huomannut ottaa mukaan mitään. - - - Helsingissä yksi lause liipaisi liikkeelle pidäkkeettömän toiminnan. Matti Salo sanoi että Petterillä on kyllä kirjahylly, mutta siinä ei ole muuta kuin käytettyjä elokuvalippuja. Katkeroiduin näistä sanoista ja syöksyin holtittomaan kierteeseen. En kirjoja hankkiessani mieltä mitään, kun taas pienen ja ison kahvin hintaero pistää mielteliäksi. Kuten kaikki hyvät harrastukset, myös tämä on arvoton, ellei absurdin raja mene kirkeästi rikki.

Musiikki

Aika ja artikkelille varattu tila alkaa käydä vähiin ja runsaudenpula luonnehtii toimittajan to-

”Kirjasto on ihmisen paras ystävä. Monet kirjat odottavat vuosia vuoroaan. Selvää on vain että se vuoro tulee.”

dellisuutta, kun pitäisi jo sanotun lisäksi puhua kuvataiteista ja musiikista, joita molempia von Bagh käsitteli *Sinisessä laulussa*.

Muistilehtiössäni on merkintä eteisessä olevasta *Masterpieces of photography*. Olen ollut epäilevänenä onko valokuva taideteos vaikka kuvan ottaja olisikin näkemyksiltään taiteilija ja vaikka vieressäni oli ammattivalokuvaaja Ari Aalto. Picassoakin on Peterin hyllyssä, mutta en piittaa Picassosta sen enempiä kuin Janssonin muumeistakaan, vaikka näen että tekijät ovat mestareita alallaan.

Mutta musiikki ... Populaarikulttuurinkin historioitsija Peter von Baghin hyllystä löytyy kaikille tuttuja nimiä: Jim Hendrix, *Lyrics of Bob Dylan*, Woody Guthrie, jonka assosioin ”This Land is your Land” -lauluun ja saman tien Steinbeckin *Vihan hedelmiin*, jota von Bagh luonnehtii: ”Valtava kirja”!

Mutta musiikkikirjoista edelleen: LOVE kirjat julkaisi vuonna 1985 Nick Toschesin kirjoittaman rock and roll -laulajan Jerry Lee Lewisin elämäkerran *Helvetin tuli*, josta WSOY otti myöhemmin uuden painoksen. Peter itse on kirjoittanut LOVE-kirjojen 1977 kustantaman *Elvis! Amerikkalaisen laulajan elämä ja kuolema* sekä Ilpo Hakasalon kanssa *Iskelmän kultaisen kirjan* ja Pekka Aarnion ja Markku Kosken kanssa Olavi Virrasta monografian. Kun otan puheeksi silmiini osuvan selkättekstin *Elvis*, toteaa Peter von Bagh: ”Elvis on länsimaisen kulttuurin kulmakivi” ja hetken jälkeen lisää ”ehkä ainoa”.

Varasto

Tuumailen mielessäni mitä ihmettä osaan kaikesta näkemästäni ja kuulemastani kirjoittaa,

Berija, Stalin, Goebbels – pelottavia nimiä 1900-luvun Euroopan historiassa.

kun suljemme ulko-oven, tulemme kadulle ja kävelemme muutaman sata metriä von Baghin varastokirjastoon, joka – onneksi – käsittää vain yhden huoneen. Mutta ennen sanaakaan omaa tekstiä lainaan Peter von Baghia 25 vuotta sitten:

Hankin monen vuoden ajan muunmuassa poliittista ja yhteiskunnallista kirjallisuutta, jonka järkevään kommentointiin minulla ei ollut mitään edellytyksiä. Eikä se ollut tarkoituskaan. Olennaista oli lukea, tuntea nuo kirjat ympärillä. Ne olivat yhtä kuin ”meidän aikamme” ja eräänlainen henkilökohtainen toivemuisti. 1800-luvun alkua kauemmaksi en jaksanut hahmottaa asioita, mutta sen jälkeen kaikenlainen materiaali alkoi kelvata. Esimerkiksi vasemmistolaisuuden lahkolaiset, kapinalliset ja välistävetäjät valloittivat mielikuvitukseni niin täysin, että tuotti vaikeuksia pysyä hetken aikaa päivittäin omissa aivan muiden alojen tekemisissä. Jälkeenpäin ajatellen tämä on hyödyllisintä mitä tiedän. Jännitettä lisäsi monen nimen (Trotski, Buharin jne.) ympärillä oleva tiukka bulla. Kirjoista saadut tiedot tottui pitämään omana tietonaan hurjimman tiedonhankinnan vuosina, jolloin tiedot ja harrastusalueet alkoivat olla

ensyklopedisen laajat. Tämä lisäsi taipumusta paeta kirjojen siivillä pois tästä ankeudesta, sietämättömästä proosallisuudesta, lennokkuuden puutteesta, latteudesta, joka ympärillä vallitsi.

Mutta me olemme huhtikuussa 2012 Peter von Baghin kirjavarastossa, jossa kenties on ollut aikoinaan hiilivarasto. Puhukoot jälleen kirjojen selkäteksit ja kannet, joita on usein kirjarivien edessä nojallaan kun hyllyyn ei enää mahdu. Sergio Berija: *Beria. My Father. Inside Stalin's Kremlin*. Hirmuinen nimi ihmisen historiassa kuten oli Stalinkin. Metrikaupalla sosialismin historiaa, Euroopan, Neuvostoliiton ja Ranskan historiaa. Leninin naama kirjan kannessa, ja Peter täydentää: ”Kirjat merkitsevät valmiuksia. Kun haastattelin Moskovassa historioitsijoita kolmiosaista Otto Wille Kuusinen-dokumenttiamme varten, he luulivat että olen poliittisen historian professori. Väärinkäsitys tietysti, mutta osoitus että summittainenkin itseopiskelu tuottaa tuloksia.

Tuttu nimi hyllyssä on sosiologi ja filosofi Herbert Marcuse, jota yritin itsekin nuorempa-

na lukea, mutta en ymmärtänyt yhtä vähän kuin ymmärsin Spenglerin *Länsimaiden perikatoa*. Marcusesta on ”linkkejä” Heideggeriin ja Habermasiin. Peter von Baghin hyllyssä on myös Wilhelm Reich, psykiatri ja psykologi, jonka teoksista tiedän vain *Fasismien massapsykologian*, jota yritin aikoinani lukea, mutta kavahdan kaikkia freudilaisen tartunnan saaneita, jungilainen kun paremminkin olen.

Puhuttaessa Herbert Marcusesta, Freudista ja Wilhelm Reichista von Bagh ottaa ne esimerkkeinä kirjoista, jotka liittyvät voimakkaasti tiettyyn aikaan ja 1960-lukuun.

Kirjarovioita

Heinäkuussa 1956 poltettiin New Yorkissa tonteittain Wilhelm Reichin kirjoja, lehtiä ja papereita. Tästä Wikipedian ”tietoiskusta” on vain muutama askel von Baghin kirjavaraston vastapäiselle seinälle, missä on kaunokirjallisuuden klassikoita ja niiden joukossa Thomas Mann. Häneen liittyy Peter von Baghin nuoruusmuisto ajalta kun Peter oli juuri muuttanut Helsinkiin: ”Kun sitten muutamaa vuotta myöhemmin reagoisin isäni kutsuun tulla pelastamaan kouluaikojeni kirjoja, lähdin heti mutta olin täpärästi myöhässä. Tullessani kotipihalle nuotiot savusivat viimeisillään. Oulun keskusmielisairaalan iskuryhmä oli äitipuoleni aloitteesta polttanut Thomas Mannin teokset – äidilläni oli ne ollut – toiseen kertaan.

Thomas Mannin tuntumassa on seinällä Goethen teoksia, *Faust*, *Wilhelm Meister*, ja pitkä rivi Bertold Brehtii, jota Peter sanoo lukeneensa ”hirveän määrän”. Oma välitön diletantin

assosiaationi tuo mieleen Doorsien Jim Morrisonin laulamassa ”Show me the way to the next whiskybar” ja Doorsien 1960-luvun vinyylialbumin artistisesti vaikuttavassa kannessa olevan klovniryhmän kadulla. Brita Koivunen laulaa Brehtiiä hänkin: ”Haila hampaat julmat suuret”, Satchmo kähisee saman englanniksi. Nimiteltä toki tunnen Brechtin Kerjäläisopperan ja Setšuanin hyvän ihmisen.

Mutta kun kerran Kansalliskirjaston lehteä edustetaan on Peter von Baghin hyllystä mainittava Daniel Boorstin (1914–2004): *The Image. A Guide to Pseudo-events in America*. Wikipedian mukaan kirja on ”early description of aspects of American life that were later termed hyperreality and postmodernity”. Boorstin oli Yhdysvaltain kansalliskirjaston (The Library of Congress) johtaja vuosina 1975–87.

Viimeisinä ”vilkaistuina” vielä von Baghin kirjoihin äskettäin palkitun Juhani Salokanteleen *Sivistystahto. Jaan Kross, hänen teoksensa ja virolaisuus* (WSOY 2008), jota Peter kiittelee ja vielä Juhani Ahon kootut teokset. 2011 esitettiin TV-essée *Lastuja – taiteilijasuvun vuosisata*, jossa Ahon perheen vaiheiden kautta Peter von Bagh ”peilaa” vuosisadan ja suomalaisten taiteiden tarinaa. Ohjelma tuli uusintana äitienpäivänä 2012.

Mutta tämä oli tarina Peter von Baghin kirjastosta, jonka todellista substanssia ei voitu oikeastaan edes hipaista. Kirjoja oli valtavasti ja jokainen niistä on loputtomien ajattelu- ja kirjoitustuntimäärien tulosta. Hyvä kun joistakin sain nimen sanotuksi. Niinpä lopetan kuten vanhoissa amerikkalaisissa piirretyissä elokuvissa toteamalla ”That’s all, folks!” □

Huonot ja keskinkertaiset kirjat sisältävät virikkeitä ja vauhdittavat assosiaatioita. Eiköhän kirjan idea sisälly vuoropuhelun avaamiseen, ei niinkään siihen että sen loistoon ei olisi mitään lisättävää. Elokuvan olemus on avannut tietä tähän oivallukseen. Elokuva on äärimmäisyyksien taide, eikä siitä voi järkevästi kirjoittaa, ellei korkein ja matalin, jalo ja täysi tylsämielisyys tule tavoitetuksi myös kirjallisessa selvityksessä. *Peter von Bagh*

Kadonneen ajan tuokioita

VALOKUVIA YSEULT DE COPPET'N JÄÄMISTÖSTÄ

Helsingin seurapiireissä vaikutti 1920-luvulla ranskalainen diplomaattipariskunta, joka sai paljon julkisuutta kiinnostuksestaan suomalaista kulttuuria kohtaan. Ranskan suurlähettilään Maurice de Coppet'n merkitys suomalaisen kirjallisuuden kääntäjänä ja ranskalais-suomalaisten kulttuurisuhteiden kehittäjänä on tunnettu. Mutta myös hänen puolisonsa Yseult de Coppet (1886–1978) solmi suhteita taiteilijoihin, journalisteihin ja tutkijoihin. Hän matkusteli Suomessa, valokuvasi ja kirjoitti lehtijuttuja.

Pariskunnan lähetystökodista Kruununhaassa ja myöhemmin Katajanokalla muodostui kuuden vuoden aikana kulttuurinen kohtaamispaikka ja musiikkisaloni, joka välitti ”Ranskan ja Suomen sivistysharastusten yhtymistä”, kuten *Ester Ståhlberg* kirjoitti julkaisemassaan *Aamu*-aikakauslehdessä. Radikaalifilosofi *Ernst Lagerborg* tunnusti päiväkirjalleen joutuneensa ”platonisen hurman” valtaan silmäillessään suurlähettilään puolison ”hopeahapsista profiilia”. Kenraali *Mannerheim* lahjoitti rouva de Coppet’lle valokuvansa ihaillevin kohteliaisuuksin. *Akseli Gallen-Kallela* selitti hänelle suomalaisen ornamenttiikan salaisuuksia. *Ville Vallgren* muovaili hänestä rintakuvan. Ajanvietelehtien toimittajat pyörivät pariskunnan ympärillä, ja kustantajien pyynnöstä madame de Coppet kokosi ranskalaisen reseptikirjan, joka ilmestyi 1926 sekä suomen- että ruotsinkielisenä.

Yseult de Coppet oli kiinnostunut kaikesta. Miehensä tavoin hän opiskeli ruotsia ja suomea voidakseen paremmin tutustua suo-

Yseult de Coppet (1886–1978)

malaisiin ja heidän kulttuuriinsa. 1920-luvulla tämä oli poikkeuksellista diplomaattipiireissä. Hän teki miehensä kanssa tutustumismatkoja eri puolille Suomea, lensi kaksipaikkaisen lentokoneen kyydissä yli maan, laski koskia Oulujoessa, samoili Lapin erämaissa. Mutta ennen kaikkea Yseult de Coppet’a kiinnostivat ihmiset. Hän halusi tutustua kansanopistoihin, puutarhakouluihin, lastenhuoltoon. Hän istui yliopiston luennoilla opiskelijoiden keskellä, kävi maaseudun sairastuvilla ja sotilaskodeissa, osallistui Marttapäiville ja vieraili miehensä kanssa Elannon leipomossa. Sodankylässä hän seurasi poroerottelua ja keskusteli karhunkaatajien kanssa. Valamon luostarisaaressa hän haastatteli ja valokuvasi munkkeja. Raja-Karjalan teillä hän hyppäsi kameroineen heti autosta ulos kuvaamaan, kun vastaan tuli mustalaiskaravaani. Helsingissä häntä lumosi juhannuksenvietto, syksyisten silakka-markkinoiden ihmisvilinä, jäätyneet satamat ja talviurheilu.

Kun lähettiläisaika oli päättymässä, Yseult de Coppet’n mielessä kehittyi ajatus kirjoittaa matkakirja Suomesta ranskalaiselle lukijakunnalle. Hän kirjoitti sitä varten luonnoksia ja keräsi kirjaa varten suurehkon valokuva-aineiston. Jotakin tulevan kirjansa katkelmia hän antoi julkaistavaksi Suomessa ja Ranskassa lehtijuttuina. Niistä välittyi impressionistinen eläytymiskyky ja taito kuvata hienovireisesti nähtyä ja koettua. Mutta kirja ei koskaan valmistunut. Ehkä puolison, Maurice de Coppet’n, tapaturmainen kuolema 1930 pian Suomesta lähdön jälkeen la- maannutti innostuksen. Ymmärrettävästi onnellisten Suomen aikojen muistelu olisi siinä tilanteessa ollut raskasta.

Suomi ei kuitenkaan unohtunut Yseult de Coppet’n mielestä. Hän lahjoitti Helsingin yliopistolle alkupääoman ranskalaisen kulttuurin edistämistä varten perustettavaan stipendirahastoon sekä miehensä kanssa kokoamansa noin 11 000 niteen kirjakokoelman, joka saapui yli-

opiston kirjastoon 1940-luvun lopussa. Valtavaan kaunokirjallis-kulttuurihistorialliseen aineistoon kuului myös runsaasti pienpainatteita ja hieno- ja julisteita sekä pariskunnan yhteinen henkilöarkisto kirjeenvaihtoineen ja valokuva-albumeineen. Näiden papereiden joukkoon olivat vuosikymmeniksi unohtuneet myös Yseult de Coppet'n Suomi-aiheinen valokuvakeräelmä ja lehtikirjoitusten luonnokset – tukeviin arkistokuoriin aiheenmukaisiksi ryhmiä järjestettyinä.

Valokuva-aineistossa näkyy, mistä Yseult de Coppet oli kiinnostunut, mitä hän ihaili Suomessa ja olisi halunnut kertoa ja näyttää ranskalaisille maanmiehilleen: maisemat ja pohjoinen

valo, kansantyyppit, katujen koreografia, lapset touhuissaan, taiteen ja arkkitehtuurin saavutukset, maan yliopisto ja armeija. Hän hankki tunnettujen valokuvaajien vedoksia, kuten *I.K. Inhan* maisemia ja *R. Roosin* kaupunkinäkymiä, sekä keräsi maisemapostikortteja. Vaikka vain osa tästä noin 500 valokuvasta oli hänen itsensä ottamia, kokonaisuus heijastelee henkilökohtaista näkökulmaa 1920-luvun Suomeen ja sen kadonneisiin tuokioihin. □

Kirjastonhoitaja Jaakko Salemaa on julkaissut Kansalliskirjasto-lehdessä 2/2009 myös kiinnostavan katsauksen kirjaston historiallisiin kuvalehtiin: "Kun maailma tuli näkyväksi".

Valokuva-aineistoja Coppet-henkilöarkistossa

Kansalliskirjaston käsikirjoituskokoelmiin kuuluva Coppet-arkisto (Coll. 40) sisältää eksoottista valokuva-aineistoa: ammattidiplomaatin keräämää siirtomaakuvastoa Algeriasta, Etiopiasta ja Sudanista, valokuvia 1. maailmansodan rintamilta Belgiasta ja Ranskasta, muisto- ja matka-albumeja esimerkiksi Kreikasta ja Libyasta sekä ohessa esitellyn Suomi-aiheisen materiaalin. Puolentoistatuhannen kuvan

kokoelma ajoittuu 1910–1930-luvuille. Lisäksi arkistossa on 10 000 kuvapostikorttia.

Kaikki matkadokumentit tarkkaan säästännyt Yseult de Coppet liitti kokoamaansa Libya-albumiin jopa lentomatalla Roomasta Tripolikseen 1935 matkustajille jaetut Wrigley's-purukumit!

Ilmakuva Helsingin rannikon tuntumassa.

Katajanokan lentosatama talvella 1928.

Yseult de Coppet Ilmattaren edessä, takana koneen lentäjä Urho Heiskala, joka kuoli talvisodan ilmataisteluissa Tampereen yllä 1940.

”Mikä autuus olla jälleen avaruudessa, tuntematta mitään ympärillään, ilman, tuulen, kaiken aineettomuuden ympäröimänä – ja katsella maata ikään kuin varjoa, josta on paennut, mutta joka tulee kauniiksi, koska se loitotessaan saa ehkä oikeat suhteensa.”

Y. de Coppet, Ilmattaren ja Pilvettären matkassa. Suomen kuvalehti, 1929.

Helsinkiin hyökänneen Saksan Itämerendivisioonan sotilaita Uspenskin katedraalin luona 1918. Kymmenen vuotta myöhemmin Yseult de Coppet kuvasi Uspenskin rinteessä haravoivia naisia.

”Mutta tuskin on kulunut neljää vuorokautta, niin rantalaiturit ja Kauppatori saavat entisen näkönsä jälleen. Kuunnarit ovat levittäneet auki purjeensa ja lähteneet niin kuin ovat tulleetkin, hiljaa ja hitaasti, toinen toisensa jälkeen. Hyvästi Vega ja Tora. Freja, Rauha ja Toivo. Kampela ja Kyyhky, teidän valkoiset purjeenne piirtyvät vielä muutamiksi tuokioiksi vasten taivasta, sitten salaperäisesti kadoten saarien sokkeloihin.”

Y. de Coppet, Silakkamarkkinat. Turun Sanomat 1929.

KADONNEEN AJAN TUOKIOITA

Valkoinen kenraali naisten ja tyttöjen piirittämänä Vapaussodan muistopäivänä 1928.

Katujen miehiä: lumen sulattajat Esplanadilla – vappukukan ostaja.

Yseult de Coppet tallensi myös kalastajia veneissään ja juhannuksena koivunlehviin verhoutuvaa kaupunkia. 1929.

”Ja vaikka helmikuun päivät ovatkin pohjolan kylmimmät, on valo jo alkanut niitä pidentää. Eikä edes Itämailla esiinny tuollaisia kalpeita, punaisen harmaita väri-vivahduksia, tuollaista turkoosin sineä, tuollaisia kuvaamattomia vihreitä vivahduksia eikä tuollaisia vaaleanpunaisia värejä, joita muistuttavat vain pelikaanin kevyet höyhenet. Onkohan olemissa niin surumielistä maisemaa, joka ei muuttuisi taivaalliseksi tämän valon pyhittämänä! Kenties tarvitseekin aurinko juuri tällaista lumen kuvastinta esittääkseen ihmeittensä häikäisevimmän satuloisteen.”

Y. de Coppet, Matkakuvia Lapista. Uutta kylvää 1928.

Purjelustelua, hiihtoratsastuskilpailuja ja raveja harrastettiin pääkaupunkiseudulla 1920-luvulla.

KADONNEEN AJAN TUOKIOITA

Karjalan matkalla kesällä 1928
Yseult de Coppet kuvasi mm.
Valamon luostaria ja sen asukkaita,
marjoja myyviä lapsia Sortavalassa
sekä Tolvajärvellä vastaan tulleita
mustalaisia.

”Ulapalta nähtynä piirtyy Valamon profiili mahtavana, sametinpehmoisena varjona veteen, mutta varjo kirkastuu vähitellen ja elävöityy, rannalla näkyy laajoja metsiä, kultaisia ristejä sekä häikäisevän värisiä kupoleja hohtelee kaikkialla. Siinä on sädekehän ympäröimänä Kristuksen kirkastamisen Pyhäkkö, joka kymmenen vuosisadan aikana on kruununa kohonnut yli Laatokan.”

**Y. de Coppet, Valamon luostari.
Turun Sanomat 1929.**

Dosentti Jyrki Knuutila puhui digitoinnin julkistustilaisuudessa Missale Aboensen sisällöstä ja merkityksestä.

Musta merirosvo ja Missale Aboense

Lyypekissä 1488 painettu Missale Aboense on vanhin erityisesti Suomea varten painettu kirja. Kansalliskirjasto on digitoinut kokoelmassaan olevat Missalen eri kappaleet Eero Niinikosken rahaston turvin. Digitoitun teoksen julkistustilaisuudessa erikoiskirjastonhoitaja Sirkka Havu esitteli uuden tietokannan hakuominaisuuksia, dosent-

ti Jyrki Knuutila itse messukirjan sisältöä ja merkitystä tutkimukselle ja painotti sitä että yli 500 vuotta vanhan katolisen messukirjan messutraditiosta on yhä jälkiä nykyisessä jumalanpalveluksessamme. Konservattori Marleena Vihakara kuvasi havainnollisesti messukirjojen konservointia ennen kuin ne voitiin digitoida.

KUVA: ARI AALTO

Kulttuurineuvos Eero Niinikosken nimikkorahasto mahdollisesti Missale Aboensen digitoinnit.

Kulttuurineuvos Eero Niinikoski käytti tilaisuudessa lahjoittajan puheenvuoron:

Arvoisat kuulijat, hyvät naiset ja herrat

Minulla on kirjahyllyssäni teos nimeltä *Musta merirosvo*. Se on Suomen Lähetysseuran vuonna 1956 julkaisema nuortenkirja, jonka on suomennanut Aune Krohn. Kirjalla ei ole mitään bibliofiilista arvoa, mutta minulle itselleni se on tärkeä teos, sillä olen raapustanut sen etulehdelle nimeni, päivämäärän 4.3.1957 ja kaiken lisäksi järjestys numeron 1.

Kun olen jälkepäin pohtinut, mitä numero tarkoittaa, niin olen tullut siihen tulokseen, että olen ilmiselvästi 11-vuotiaana päättänyt perustaa oman kirjaston ja kyseinen teos on sen ensimmäinen hankinta. Itse asiassa sain kyllä kirjan lahjaksi. Äitini osti sen minulle lähetysmyyjäisistä ja pidin sitä hyvin reiluna tekona. Taustalla taisi olla pieni kiitos siitä, että

poika oli päässyt oppikouluun, mikä meille suurille ikäluokille ei suinkaan ollut itsestään-selvyys.

Tämän tapahtuman jälkeen en ole päässyt kirjoista enkä kirjoittamisesta eroon. Teinikunnan puheenjohtajana päätin järjestää kirjallisuusmatinean, koska ajatus elävien kirjailijoiden tapaamisesta kiinnosti minua. Onnistuin saamaan kotipaikkakunnaltani Kuusankoskelta nuortenkirjailija Erkki Rekimiehen esiintyjäksi, mutta toisen puhujan kanssa tuli vaikeuksia. Aloitin komeasti Väinö Linnasta kunnes lopulta monen turhan yrityksen jälkeen sain Iris Kähärin suostumaan.

Kun hän saapui paikalle, hän kysyi aivan alkajaisiksi: ”Arvatkaapa miksi minä tulin?” En osannut arvata. ”Katsokaas (huomatkaa teitittely) minunkin poikani on teinikunnan puheenjohtaja ja olen huomannut, miten tuskallista se on, kun kukaan ei halua tulla mihinkään tilaisuuteen esiintymään”.

Lehtityötä ja muuta kirjoitushommaa olen tehnyt niin ikään lukioluokilta lähtien, enkä ole päässyt siitä vielä kukaan eroon. Ja aina kun on pyydetty pitämään puhe milloin missäkin, niin olen koettanut muistaa Iris Kähärin sanat ja mennyt paikalle. Palkkiot ovat vaihdelleet postikorteista karjalanpiirakoihin. Olenkin usein miettinyt, että jos joku pyydetään soittamaan hanuria jonnekin, niin aina kysytään ensin mitä se maksaa. Puheenpitäjältä sitä kysytään harvoin edes tilaisuuden jälkeen. Sellaista se on kulttuuriperinnön vaaliminen.

Kulttuuriperinteen vaaliminen

Jos puhutaan ihan vakavasti kulttuuriperinnön vaalimisesta harrastuksena, niin silloin haluan ottaa esille teollisen perinteen vaalimisen. Siihen herättiin maassamme vasta sotien jälkeen ja valtiolta rupesi kiinnostumaan aiheesta vasta 1970-luvun lopulla Tampereen ver-

katehtaan surullisenkuuluisan suojelujupakan yhteydessä.

Itselläni on ollut antoisa mahdollisuus perehtyä aiheeseen Verlan vanhan pahvitehtaan museoinnin ja suojelun myötä. Työskentelin 40 vuotta metsäteollisuuden palveluksessa ja olin aluksi mukana Verlan suojelussa oppijan roolissa ja sitten 20 vuoden ajan vastuuhenkilönä. Myöhemmin tästä työstä on tullut harrastus, jonka kanssa puuhailen edelleenkin.

Verlasta tuli vuonna 1972 maamme ensimmäinen tehdasmuseo eli koko satavuotias tehdas museoititiin, eikä vain irralliset esineet. Verlan kansainvälinen asema tunnustettiin 1996, jolloin se nimettiin UNESCO:n maailmanperintökohteeksi. Tänä vuonna maailmanperintösopimus täyttää 40 vuotta ja toivonkin, että julkinen sana kiinnittäisi asiaan huomiota aikaisempaa enemmän.

”Nykyisyyden ei tarvitse jättää menneisyyttä pulaan”.

Kyseisen sopimuksen upea toiminta-ajatus on: nykyisyyden ei tarvitse jättää menneisyyttä pulaan, jos niin halutaan. Tässä talossa tämä hieno motto on täyttä arkipäivää ja siksi olen halunnut tukea *Pelasta Kirja* -kampanjaa niillä keinoilla, mitä yksityisellä kansalaisella on.

Hyvät kuulijat, haluan kiittää Kansalliskirjastoa miellyttävästä yhteistyöstä, jota on nyt jatkunut seitsemän vuoden ajan. Jos elonpäiviä riittää, niin edelleenkin en tule tarvitsemaan yhtään uutta kukkavaasia tai kikkelloa, vaan haluan ohjata tulevatkin merkkipäiväonnittelujen tuotot suoraan ja lyhentämättöminä *Pelasta Kirja* -kampanjan tilille. □

Kulttuurineuvos Eero Niinikosken puheenvuoro
Kansalliskirjastossa Helsingissä 17–4.2012

KANSALLISKIRJASTO DIGITOI MISSALE ABOENSEN

Missale Aboensen painattivat Lyypekissä vuonna 1488 Turun piispa Konrad Bitz ja tuomiorovasti Maunu Särkilähti. Missale Aboense on latinankielinen ja se sisältää messun osat kirkkovuoden mukaisine raamatunteksteineen ja rukouksineen. Se on ainoa suomalaisen kirjallisuuden inkunaabeli eli kehtopainate, jolla tarkoitetaan ennen vuotta 1501 painettua kirjaa.

Missale Aboense on muunnelma yleiseurooppalaisesta messukirjasta. Turun Missale sisältää täydellisenä 266 + 1 lehteä. Tämän loisteliaan kirjan pääteksti on ladottu goottilaisen kirjaimen tekstuuramuodolla kahdeksi palstaksi lukuun ottamatta kalenteria taulukoineen ja *canon missaeta*. Painoväriä on musta ja punainen. Tekstiä somistavat lombardialaiset alkukirjaimet sekä kahdeksan suurta ja kaksi pientä kuvallista puupiirrosalkukirjainta. Osa Missalen suurista alkukirjaimista on maalattu

käsin, yleensä sinisellä, joskus pergamenttilehdille myös kullalla.

Missalesta on säilynyt alkuperäisensä vain yksi lähes täydellinen pergamenttikappale, joka on peräisin Halikon kirkosta. Sen omistaa Kööpenhaminan kuninkaallinen kirjasto. Kansalliskirjastossa on voutien tilikirjojen kansina olleista lehdistä koottu kaksi epätäydellistä pergamenttikappaletta, joista toinen on lahjoitettu Jyväskylän yliopiston kirjastolle.

Missale Aboensea painettiin sekä pergamentille että paperille. Nyt digitoidut sivut sisältävät teologisesti tärkeää tutkimustietoa ja niissä on myös käsin tehtyjä merkintöjä, jotka on tallennettu verkkoon tutkijoiden nähtäväksi osoitteeseen <http://www.doria.fi/handle/10024/67149>.

Missale Aboensesta on otettu kaksi näköispainosta, vuosina 1971 ja 1988.

Keskiaikaisten pergamenttien konservointi ja digitointi

Keskiaikaisten pergamenttifragmenttien kokoelman, *Fragmenta membranearum*, digitoinnin tarkoituksena oli saattaa tämä tärkeä osa suomalaista kulttuuriperintöä verkkokäyttöön kaikille niille, jotka ovat kiinnostuneita Suomen keskiaikaisesta kirjallisuudesta. Kun pergamenttifragmentteja voidaan

nyt digitoimisen jälkeen tutkia elektronisesti verkossa, säästyy alkuperäismateriaali käsittelyn, valon, ilmankosteuden ja lämpötilan vaihteluiden aiheuttamilta vaurioilta. Samalla varmistettiin kokoelman pitkäaikaissäilytys. Kyseinen projekti oli ensimmäinen Kansalliskirjaston historiassa suoritettu erikoisaineiston massa-

Sandwich-systeemi kosteuttamiseen.

Paikallinen suoristus vesi-isopropanol-liuoksen avulla.

Homevaurioituneen pergamenttilehden puhdistus vetokaapissa.

konservointi ja digitointi. Projektin rahoittivat Koneen Säätiö ja Helsingin Sanomien Säätiö.

Matka ajan halki

Pergamenttifragmenttikokoelma on hyvin monimuotoinen. Fragmentit vaihtelevat paksuudeltaan ja laadultaan, kooltaan, muodoltaan, merkintäaineiltaan ja vaurioiltaan. Pienimmät fragmentit ovat kooltaan vain 15x15mm kun taas isoin kaksoislehti on 900x600mm.

Pergamenttien värikäs historia ja matka ajan halki on nähtävissä niiden sisältämistä lukuisista ja erilaisista vaurioista. Aikojen saatossa muodostuneen pintalian; pölyn, kynttilävahan ja tahrojen lisäksi lehdistä on tulipalojen aiheuttamaa pinnan mustumista ja nokipölyä. Lehtien vuosisatojen aikainen käsittely näkyy repeäminä ja puuttuvina palasina. Voutien tili- ja kirjojen kansimateriaalina käyttämisen jättämät vauriot näkyvät pergamenteissa neulanjälkinä, vanhojen sidontalankojen jääminä sekä taitteina lehtien reunoilla. Lämpötilan ja ilmankosteuden vaihtelut ovat aiheuttaneet pergamentin kutistumista ja venymistä. Kosteus- ja vesivauriot ovat kovettaneet pergamenteja ja altistaneet niitä homevaurioille. Keskiajalla käytetty rautagallusmuste on aiheuttanut osalle lehdistä mustesyöpymää ja siten vahingoittanut pergamenttia. Osassa pergamenttilehdistä oli päälle liimaantuneena paperia. Osassa oli aikaisempia, huonolaatuisia korjauksia ja osassa hyönteisten aiheuttamia vaurioita kuten reikiä tai puuttuvia alueita.

Konservointi- ja digitointiprojektia edelsi pilottiprojekti, jonka aikana suunniteltiin pergamenttien koko työprosessi ja logistiikka pääkirjastolta Helsingistä Mikkelin Digitointi- ja konservointikeskukseen ja takaisin. Pilottiprojektin aikana kartoitettiin ja testattiin pergamenttiprojektin eri osa-alueiden vaatimat työprosessit ja -tekniikat, jotta työnkulusta saatiin

tiukan aikataulun puitteissa mahdollisimman toimiva ja laadukas.

Pergamenttifragmenttien konservointi

Tavoitteena oli suorittaa pergamenttien konservointi vuoden aikana kahden koko- ja yhden osa-aikaisen konservaattorin voimin. Pergamentteja tässä osittain luetteloidussa kokoelmassa arvioitiin olevan noin 10 000 kappaletta (lopullinen luku 9319). Tämä tarkoitti noin 200–250 fragmentin viikoittaista konservointia hyvin suunnitellun työjärjestyksen mukaisesti.

Jotta pergamenttifragmenteista pystyttiin digitoointiprosessissa tuottamaan mahdollisimman hyvä ja mahdollisimman paljon informaatiota sisältävä kuva, täytyi fragmenteille suorittaa erikoismateriaalille sopivat konservointitoimenpiteet. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että fragmentit pintapuhdistettiin ja tekstin lukua haittaavat taitteet ja laineilu pyrittiin suoristamaan. Muita korjauksia aineistolle ei tehty. Lisäksi kiinnitettiin huomiota aineiston oikeanlaiseen suojaamiseen pitkäaikaissäilytystä varten.

Kuljetus ja vastaanotto, dokumentointi ja pintapuhdistus

Helsingissä luetteloitu ja suojakuorissaan laatikoihin pakattu aineisto kuljetettiin joka toinen viikko Mikkeliin 500 lehden erissä. Aineisto kuljetettiin erikoiskaapissa, joka suojasi materiaalia sekä lämpötilan ja ilmankosteuden vaihteluilta että mahdollisilta kuljetuksen aikana aiheutuvilta fyysisiltä vaurioilta.

Kuljetuksen purkamisen jälkeen fragmentit dokumentoitiin signum-kohtaisesti projektille räätälöityyn elektroniseen tietokantaan ja jaettiin kahteen ryhmään: A. Vain pintapuhdistusta vaativat fragmentit ja B. Pintapuhdistuksen lisäksi muita konservointitoimenpiteitä

tarvitsevat fragmentit, jotka valokuvattiin ennen jatkotoimenpiteitä. Kaikki pergamenttifragmentit pintapuhdistettiin. Pintapuhdistus tehtiin harjaamalla tai vinyylisenellä, mikäli kohteen kunto sen salli. Homevaurioitunut materiaali eristettiin muusta kokoelmasta jo dokumentointivaiheessa, puhdistettiin vetokaapissa ja säilytettiin yksittäisissä suojakuorissa. Pergamenttilehtien päälle liimautunut paperi poistettiin mekaanisesti käsin kirurgin veitsellä pintapuhdistuksen jälkeen kosteuden avulla.

Pergamenttilehtien kosteus

Jotta pergamenttia voi suoristaa, sen kosteuspitoisuutta pitää nostaa. Pergamentin laadusta, kuten paksuudesta, riippuen tämä tehtiin noin 80–85–90% suhteellisessa ilmankosteudessa 5–8 tunnin ajan niin kutsutun *sandwich*-systeemin avulla. Kahden vedellä kostutetun, ei kuitenkaan märän, huopalevyn väliin asetettiin vaahtomuovilevyt, jotka toimivat kosteutta läpäisevänä kerroksena. Vaahtomuovin välissä oli kaksi kuitukangasta suojaamassa pergamenttilehteä. Tätä metodia testattiin useita kertoja ennen kuin sitä käytettiin aineiston kosteuttamiseen.

Koska suoristettavia lehtiä saattoi viikoittain olla jopa 70–150 kappaletta, rakennettiin kosteuskammio jo olemassa olevasta kuivaushyllyköstä päällystämällä se muovilla. Kosteuskammion jokaisella hyllyllä olevassa sandwichissä pystyttiin kosteuttamaan kerralla yhteensä 20–30 lehteä.

Kosteuttamiseen sandwich systeemin lisäksi käytettiin myös *SympaTex*[®]-materiaalia,

Lehdet, joissa oli vain yksittäinen taite tai joita esimerkiksi homevaurion, hauraan kunnon, mustesyöpymän, kuvituksissa käytettyjen musteiden, pigmenttien tai kultausten takia ei voitu kosteuttaa kokonaan, kostutettiin paikallisesti vesi-isopropanoliliuoksella. Liuos, joka

Suoristus lasi- ja haulipainojen kanssa.

Suoristaminen pingoittamalla, nelisivuinen kehikko.

haihtuu niin nopeasti, että se kosteuttaa, mutta ei kastele pergamenttia, levitettiin siveltimellä taitteen kohdalle ja taite suoristettiin asettamalla kuitukangas ja haulipaino sen päälle.

Lehtien suoristaminen

Kosteuskammioikäsitteilyä seurasi lehtien suoristus joko lasi- ja haulipainojen tai pergamentin valmistusta jäljittelevän pingotuksen avulla 15–18 tunnin ajan. Pingotusmetodia varten rakennettiin kehikkoja, jossa tarranauhan päähän kiinnitettyjen paperiklipsien avulla pergamenttilehteä voitiin suoristaa kiristämällä tarranauhoja asteittain. Kehikkoja rakennettiin kaksi-, kolmi- ja nelisivuisina. Kaksisivuiset kehikot olivat lehtiä varten, joissa oli vertikaalinen taite tai vähäistä laineilua. Kolmi- ja nelisivuiset olivat lehtiä varten, joissa oli paljon erisuuntaisia taitteita tai voimakasta laineilua.

Liikuteltavat pingotuskehikot rakennettiin konservointitiloista löytyneistä kangaspäällysteisistä muistitauluista, jotka päällystettiin toimenpiteeseen sopivin materiaalein. Lisäksi rakennettiin niin sanotut kiinteät kehikot pitkänmallisiin pöytiin päällystämällä ne kotelopahvilla ja kuitukankaalla ja kiinnittämällä tarranauha pöydän sivuille. Suurin osa tarranauhasta oli peräisin varastotiloista löytyneistä ja käytöstä poistetuista verhoista. Näin pingotukseen tarvittavat työvälineet saatiin tehtyä kustannustehokkaasti.

Prässäys ja viimeistelytoimenpiteet

Suoristustoimenpiteiden jälkeen kunkin fragmentin suoristusta jatkettiin huopien välissä ja kevyen painon alla noin viikon. Tämän jälkeen erilaiset konservointitoimenpiteet läpikäyneet fragmentit yhdistettiin omiin signumkuoriinsa ennen digitointia.

Pergamenttilehtien digitointi

Skannaus suoritettiin i2s mastokameraskannerilla 400 dpi:n tarkkuudella ilman lasilevyä harmaata taustapahvia käyttäen. i2S:n etu on se, että sillä voidaan kuvata vaihtelevankokoista aineistoa. Kun kohde kuvataan ylhäältä päin, eivät pergamentin pinnalla olevat musteet ja pigmentit ole vaarassa. Skannerissa on LED-lamput eli ne eivät kohdista kuumuutta kuvattavaan kohteeseen.

Operaattori koulutettiin käsittelemään haurasta aineistoa ja käyttämään kuvaustilanteessa materiaalin tukemiseen ja suorana pitämiseen erilaisia apuvälineitä: spatuloita, hauli- ja nauhapainoja. Näin välttyttiin uusilta vaurioilta. Skannauksen jälkeen alkuperäiset pergamenttilehdet toimitettiin takaisin konservointiin, jossa lehdet tarkistuksen jälkeen pakattiin pitkäaikaissäilytystä varten ja kuljetettiin takaisin pääkirjastoon. Skannattuaan operaattori tallensi ja nimesi kuvatiedostot annettujen ohjeiden mukaisesti.

Skannausprosessia seurasi kuvatiedostojen jälkikäsitteily *docWORKS*-ohjelmalla, jolla tarkistettiin, että kukin signum piti sisällään luetteloidun tiedon mukaiset sivut oikeassa järjestyksessä. *DocWORKS*-ohjelma kokosi kuvien sisältämän metadatan yhteen paketiksi, johon käsin syötettiin luettelointitietojen lisäksi konservointitietokantaan tallennetut tiedot pergamenttifragmenteista.

Yhteenveto

Aineiston digitointi on hyödyllistä myös konservoinnin kannalta. Kun aineiston sisältämä informaatio on tallennettu elektroniseen muotoon, ei alkuperäisaineisto joudu enää käsittelystä aiheutuvien mahdollisten vaurioiden kohteeksi. Lisäksi digitointiprojektit tarjoavat hyvän mahdollisuuden aineiston läpikäymiseen

Konservoitujen pergamenttien pakkaus.

ja dokumentoinnin kautta kokoelman kunkartoitukseen ja suojaustarpeiden kartoittamiseen. Digitointiprosessiin liittyy kuitenkin aina riskejä, kuten skannauksen aikana käsittelyn aiheuttamat mahdolliset vauriot. Tämän takia onkin tärkeää, että pergamenttien tapaista erikoisaineistoa digitoitaessa konservointi- ja digitoija yhdessä läpikäyvät prosessiin liittyvät riskit ja laativat aineistoa koskevan käsittelyohjeistuksen. Vaikka skannereita kehitetään jatkuvasti aineistoystävällisemmäksi, ovat vielä skannauksen aikana aineistoon kohdistuvat suuret lux-määrät riski. Tässä joudutaan vielä tekemään kompromisseja. □

Kirjoittaja on konservointi Kansalliskirjaston digitointi- ja konservointikeskuksessa Mikkeliässä.

Kirjava keskiaika ja Fragmenta membranea

SUOMEN TUHATVUOTISEN KIRJALLISEN HISTORIAN ALKUVAIHEET VERKKOON

Kansalliskirjasto julkisti 28.3.2012 *Kirjava keskiaika* -verkkoteoksen ja *Fragmenta membranea* -tietokannan Helsingin yliopiston Tiedekulmassa.

Dosentti Tuomas Heikkilän vetämän tutkimusryhmän toteuttama *Kirjava keskiaika* -verkkoteos valottaa Suomen vanhinta kirjallista kulttuuria liki tuhannen vuoden takaa aina 1500-luvulle saakka. Verkkoteokseen on digitoitu käsin kirjoitettuja ja painettuja kirjoja, tekstien jäänteitä, asiakirjoja, taidetta ja kirjaimin varustettuja arkiesineitä. Käyttäjille hahmottuvat kansainväliset yhteydet ja Suomen synty, tekstien arkinen käyttö ja keskiaikaisen kirjanteon salat ja samalla tutkijan kohtaamat haasteet.

"Verkkoteos kumoo sen käsityksen, että Suomi olisi ollut kulttuurisesti syrjäinen maa keskiajalla. Monimuotoista kirjallista kulttuuria on ollut maassamme jo tuhannen vuoden ajan. Yhteensä lähes 19 000 säilynyttä käsikirjoitus-sivua eri muodoissaan, joista 9 319 pergamentteja, ovat elävä todiste tästä", Tuomas Heikkilä kertoo.

Reformaation jälkeen kirkollisista pergamenteista tehtiin tilikirjojen kansia, mikä takasi niiden säilymisen. 1840-luvulla pergamentit irrotettiin ja arkistoititiin ja ne tulivat aikaa myöten tutkijoiden kiinnostuksen kohteiksi. Vuonna 2008 Kansalliskirjastossa aloitetun tutkimusprojektin tuloksena kaikki pergamentit ovat nyt järjestyksessä ja tutkijoiden saatavilla. Laajasta materiaalista koottu verkkoteos *Kirjava keskiaika* on suunnattu tutkijoiden ohella suurelle yleisölle <http://keskiaika.kansalliskirjasto.fi/> ja englanninkielinen tutkimustietokanta *Fragmenta membranea* <http://fragmenta.kansalliskirjasto.fi/> kansainvälisten tutkijoiden käyttöön. □

Kirjava keskiaika -verkkoteos on toteutettu *Koneen Säätiön* tuella ja *Fragmenta membranea* -tietokanta *Helsingin Sanomain Säätiön* tuella.

Kirjava keskiaika -näyttely on esillä Kansalliskirjaston Kupolialissa 7.6.–20.10.2012.

Saksan suurlähettiläs, ministeri Erich Zechlin luovuttaa lahjoituksen 10.5.1944 Turun yliopiston juhlasalissa. Kuu-
lijoista tunnistettu ensimmäiseltä riviltä oikealta vararehtori Harry Waris, tuntematon henkilö ja rehtori E. W. Juva,
kolmannelta riviltä oikealta professorit J. E. Salomaa ja Emil Öhmann, lehtori Erich Kunze sekä professori Osmo
Järvi. Öhmannin takana ylikirjastonhoitaja Eero K. Neuvonen. Kuva: Turun yliopiston arkisto.

Kansallissosialistisen Saksan kirjalahjoitukset Turun yliopistolle

Martti Häikiö erottaa V. A. Koskeniemi elämäkerrassaan neljä erilaista näkökulmaa suomalaisten suhteessa Saksaan. Ensiksikin pienen maan tarve tehdä itseään tunnetuksi suurissa sivistysmaissa, toiseksi saksan kielen sekä saksalaisen kulttuurin ja tieteen harrastus ja vaikutus, kolmanneksi Saksa Suomen turvallisuuden takaajana ja neljänneksi mielenkiinto kulloistakin Saksan poliittista suuntausta tai ideologiaa kohtaan. Häikiö muistuttaa, että nämä näkökulmat ovat monesti menneet päällekkäin ja limittäin.

Kirjaston kokoelmatyö valaisee omalta osaltaan suomalaisten suhdetta Saksaan. Tässä kirjoituksessa tarkastelen kirjalahjoituksia, joita Turun yliopisto sai kansallissosialistisesta Saksasta. Nii-

den edellytyksenä olivat merkittävässä asemassa olevien henkilöiden hyvät suhteet Saksaan.

Avainhenkilöitä

Turun yliopiston rehtori Einar W. Juva ja germaanisen filologian professori Emil Öhmann loivat Saksaan hyvät suhteet, joista oli uudelle, vaatimattomissa oloissa toimineelle yliopistolle hyötyä.

Einar W. Juva toimi Suomen historian professorina 1929–55 ja rehtorina 1934–45. Monessa suomalaisessa suvussa on kulkenut perintönä hänen 10-osainen kirjasarjansa *Suomen kansan aikakirjat* (1927–38), joka on laaja kuvaus kansamme vaiheista. Juva teki useita opintomatkoja Ruotsiin, Saksaan ja Viroon. Hän ei kannattanut kansallissosialismia.

Germaanisen filologian professorina Turussa 1925–44 ja sen jälkeen Helsingissä toimi-

nut Emil Öhmann oli arvostettu tutkija, jonka tuotanto on laaja. Arvostuksesta kertoo mm. se, että vuonna 2007, 23 vuotta Öhmannin kuoleman jälkeen, julkaistiin näköispainoksena hänen tutkimuksensa ranskan kielen vaikutuksesta keskiajan saksan kieleen.

Öhmann kirjoitti vuonna 1933 *Valvoja-Aikaan* artikkelin ”Uusi Saksa”. Siinä hän kertoi

hämmästyneensä Hitlerin kirjan *Taisteluni* ”selvänäköistä harkintaa”, mutta totesi, että kirjan rotuteoreettiset pohdiskelut eivät aina kestä kritiikkiä. Öhmann muistutti, että Hitlerin kirja syntyi jo vuonna 1924 ja että ”hämmästyttävän kehityskykyinen Hitler ei nykyisin suinkaan enää ole sama mies kuin silloin.” Öhmannin mukaan Hitlerin johtama

vallankumous on ”jo johtanut moniin positiivisiin tuloksiin”. Vuonna 1943 Öhmann kirjoitti *Suomi-Saksa*-lehdessä, että ”saksalaisen ja suomalaisen sielu ... on monessa suhteessa samoin viritetty”, sille on tyypillistä ”soturiluonne ja ... terve isänmaallisuus”. Öhmann ei ollut takinkääntäjä, vaan hän seisoi sodan jälkeenkin mielipiteittensä takana.

Lääketieteellisiä kirjoja ja muita lahjoituksia

Suomella oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä lääketieteessä ja terveydenhuollossa läheiset suhteet Saksaan. Lääketieteen tärkein kieli oli saksa. Saksan terveydenhuollon johtaja, tohtori Leonardo Conti vieraili Turussa 22. lokakuuta 1942. Sanomalehti *Uuden Auran* mukaan keskussairaalan ylilääkäri Harry Elving totesi, että ”sodanaikaisen aseveljeyden johdosta suomalaisilla lääkäreillä on ollut ilo hoitaa myös sak-

salaisia potilaita”. Turun kaupungin päivällisillä Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan dekaani Mauno Vannas kertoi Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan perustamista koskevasta suunnitelmasta. Sen jälkeen tohtori Conti ilmoitti ”suurenmoisesta lahjoituksesta”. Saksan valtio oli päättänyt lahjoittaa uudelle tiedekunnalle lääketieteellisen peruskirjaston.

Turun yliopisto oli jo pitkään ollut taloudellisissa vaikeuksissa. 1930-luvulla yliopiston kansleri E. N. Setälä oli ehdottanut radikaalia ratkaisua: Turun yliopiston toiminta pitäisi rajoittaa kandidaattiopetukseen ja tieteellinen tutkimus siirtää Helsinkiin. Setälä oli vaikutusvaltainen mies, jonka esitys oli vähällä toteutua. Sitten rahapula jatkui, vaikka yliopisto pelastettiin. On ymmärrettävää, että Saksan apu oli Turun yliopistolle tervetullut.

Lääketieteellinen tiedekunta perustettiin vuonna 1943, mutta lahjoitus otettiin vastaan sota-ajan vaikeuksien takia vasta 10. toukokuuta 1944. *Uusi Aura* kirjoitti seuraavana päivänä: ”Päätöksen toteuttaminen ei ole ollut aivan helppoa nykyoloissa, jolloin vihollisen terrorihyökkäykset ovat Saksassa tuhonneet suuria kulttuuriarvoja, mutta kaikesta huolimatta on kirjasto kuitenkin saatu hankituksi ja toimituksi tänne.” Luovutustilaisuudessa rehtori Juva esitti kiitokset arvokkaasta lahjasta, joka on uudelle tiedekunnalle arvokas apu. Yliopiston vuosikertomuksen mukaan lahjaksi saatiin 577 nidettä ja lahjan arvo oli satojatuhansia markkoja.

Turun yliopiston vuosikirja 1942–1945 kertoo, että samassa luovutustilaisuudessa ”ta-

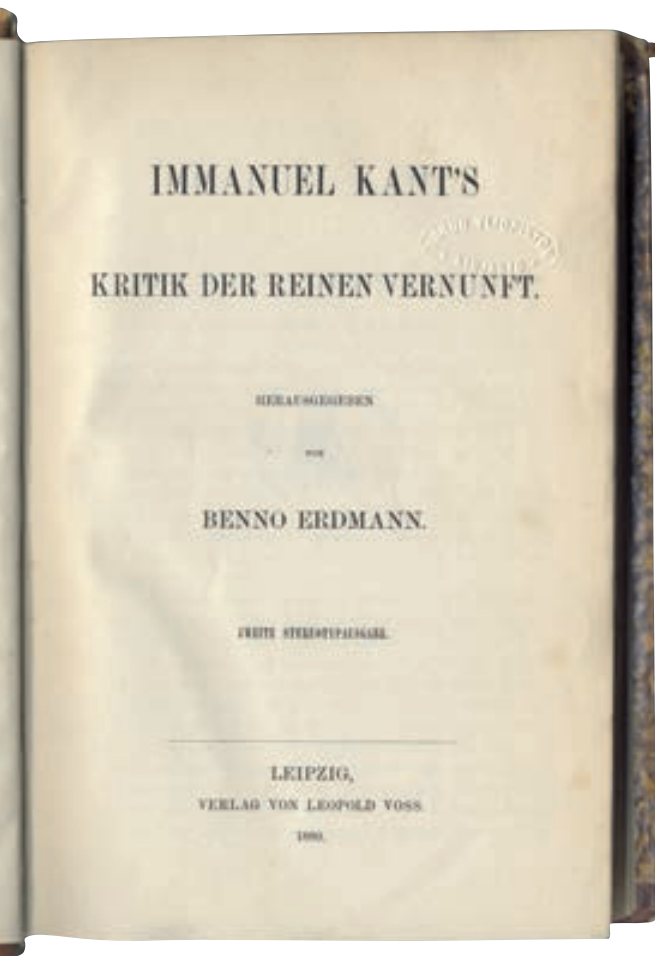
pahtui myös aikaisemmin yliopistolle saksalaisen laitoksen kirjastoksi lahjoitettujen kirjojen lopullinen vastaanotto.” Vaikka lahjana saadut lääketieteelliset kirjat on jo aikoja sitten poistettu kirjaston kokoelmista, koska niiden asiiasältö on vanhentunut, tämä myöhemmin Saksalaiseksi kokoelmaksi nimetty noin 1000 kirjan kokoelma on tallella. Se on osoittautunut

hyödylliseksi historiantutkijoille. Joihinkin kirjoihin on lyijykynällä merkitty lahjoittajaksi Saksan valtio, mutta melkein kaikissa tämän kokoelman kirjoissa on leima: *Gabe des Deutsch-Ausländischen Buchtausches* (Saksan ja ulkomaiden kirjallisuuden vaihtokeskuksen lahja). Mitä tästä organisaatiosta tiedetään?

Kirjallisuuden vaihtokeskukset Saksassa

Saksassa perustettiin jo Weimarin tasavallan aikana, vuonna 1926, kirjallisuuden vaihtokeskus (Reichstauschstelle), joka hoiti vaihtoja sekä kotimaahan että ulkomaille. Kansallissosialistinen Saksa halusi tehostaa ulkomaanvaihtoa ja perusti 3.4.1939 Berliiniin, Preussin valtionkirjaston yhteyteen, uuden yksikön nimeltä *Deutsch-Ausländischer Buchtausch* (Saksan ja ulkomaiden kirjallisuuden vaihtokeskus). Se toimi ulkoasiainministeriön (Auswärtiges Amt) valvonnassa ja välitti Saksan kirjauutuuksia ulkomaiden yliopistoille ja tutkimuslaitoksille. Aluksi toiminta oli normaalia vaihtotoimintaa, mutta myöhemmin keskus syyllistyi laittomuuksiin. Preussin valtionkirjaston toimintaa tutkinut Barbara Schneider-Kempf toteaa haastattelussa vuodelta 2007, että vaihtokeskus syyllistyi vuodesta 1939 lähtien ja erityisen

Immanuel Kantin Puhtaan järjen kritiikki on filosofian historian klassikko.

vahvasti vuodesta 1943 lähtien ”kirjakokoelmien järjestelmälliseen ryöstöön”. Ryöstösaalista saatiin sekä sodan aikana valloitetuista maista että Saksasta. Saksassa tehtiin myös pakkolunastuksia.

Monika Gibas on vuonna 2007 toimitanut kirjan ”*Arisierung*” in Leipzig, jossa kerrotaan kirjakokoelmien pakkolunastuksista ja ryöstöistä. Pakkolunastukset ilman korvauksia omistajille perustuivat natsien lainsäädäntöön, jonka tavoitteena oli liike-elämän ja koko yhteiskunnan ”arjalaistaminen”. Viranomaiset päättivät pakkolunastuksista. Leipzigissa (jossa toimivat Saksan tärkeimmät kustantamot, kir-

jakaupat ja kirjastot), Berliinissä ja muissakin kaupungeissa juutalaissyntyisten omistajien kirjakaupat ja antikvariaatit pakkolunastettiin Saksan valtiolle ja annettiin ”arjalaisten” hoidettaviksi. Mm. Berliinin tärkeimpiin antikvariaatteihin kuulunut *R. Friedländer und Sohn* pakkolunastettiin valtiolle, ja kirjallisuuden vaihtokeskus sai ostaa sieltä edullisesti suuren määrän kirjallisuutta, joka käytettiin vaihtoihin ja lahjoituksiin.

Deutsch-Ausländischer Buchtauschin lahjoitus

Turun yliopisto sai suuren määrän saksalaisia kirjoja lahjaksi jo ennen Deutsch-Ausländischer Buchtauschin lahjoitusta. Lahjoittajia olivat mm. Saksan Fichte-seura, Saksan konsulaatti (Turku), Saksan lähetystö (Helsinki) ja Saksan tieteellinen instituutti (Helsinki). Lahjoituksina saatiin tuon ajan kirjauutuuksia, esim. Hans Pflugin kirja *Die deutschen Reichsautobahnen* (Saksan valtakunnan moottoritiet) vuodelta 1940 saatiin Saksan lähetystöltä 6.3.1941.

Deutsch-Ausländischer Buchtauschin lahjoitus poikkeaa näistä lahjoituksista siinä, että kirjallisuutta on pitkälti ajanjaksolta, 120 vuoden ajalta. Vanhin lahjana saatu kirja on vuodelta 1824, ja 1800-luvun kirjoja on kaikkiaan 46 kpl. 1900-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen kirjoja on 112 kpl, vuosilta 1920–1932 on 171 kirjaa ja Hitlerin Saksan vuosilta 660 kirjaa. Ennen kansallissosialistien valtaannousua painettuja kirjoja on näin ollen 329 kpl. Tarkastelen muutamaa ennen vuotta 1933 painettua kirjaa.

Leipzigissa vuonna 1880 painetun Immanuel Kantin pääteoksen *Kritik der reinen Vernunft* etusivulta löytyy hyvällä käsialalla kirjoitettu omistajan merkintä: Karl Ahrens. Kiel 1880. Schopenhauer-seuran vuosikirja vuo-

delta 1913 on varustettu Heinrich Körberin exlibriksellä. G. A. Bürgerin kootut teokset vuodelta 1844 on varustettu koholeimalla, jossa lukee: Eduard Eibler, Lindau. F. M. Klingerin kootut teokset ovat kuuluneet Kaufbeurenissa asuneen D. Schaeferin kirjakokoelmaan. Nämä vain esimerkkeinä – omistajamerkintöjä löytyy enemmänkin. Näin pitkän ajan jälkeen on

mahdotonta selvittää, miten nämä vanhat kirjat ovat joutuneet osaksi Deutsch-Ausländischer Buchtauschin lahjoituskokoelmaa. On mahdollista, että ne ovat pakkolunastettuja kirjoja, jotka on lahjoitettu edelleen Suomeen. □

Kirjoittaja toimii erikoiskirjastonhoitajana Turun yliopiston pääkirjastossa.

Syksyllä ilmestyy John Nurmisen Säätiön kustantamana Anto Leikolan kirja "Norsusta nautilukseen. Eläinkuvituksen ihmeet 1550–1850". Suuri osa kirjan kuvituksesta on Kansalliskirjaston kokoelmasta. Norsujen metsästyskuva Emanuel Andrasyn kuvateoksesta "Reise in Ostindien, Ceylon, Java, China und Bengalen".

Kansalliskirjasto ja saksalaiset lahjoitukset vuonna 1942

Turun yliopiston tavoin myös Helsingin yliopisto sai kirjalahjoituksia Kolmannesta valtakunnasta. Helsingin yliopiston kirjasto, nykyinen Kansalliskirjasto, sai vuonna 1942 *Deutsch-Ausländischer Buchtauschin* tarjoaman mahdollisuuden valita kokoelmiinsa yhteensä 8 000 valtakunnanmarkan edestä lääketieteellistä kirjallisuutta, jonka Saksan lääkärijärjestö tahtoi lahjoittaa tukemaan suomalaisten sotaponnistuksia. Ylikirjastonhoitaja Lauri O. Th. Tudeer valitsi yhdessä lääketieteellisen tiedekunnan professoreiden kanssa tarjotuista julkaisuista arvokkaita aikakauskirjasarjoja sekä kirjaston kokoelmista puuttuneita käsikirjoja.

Kirjasto toimi vielä pitkään toisen maailmansodan jälkeen monitieteisenä kirjastona, jonka kokoelmia kartutettiin humanististen

alojen lisäksi myös luonnontieteellisellä ja lääketieteellisellä kirjallisuudella. Kun Lääketieteellinen keskuskirjasto perustettiin vuonna 1966, siirrettiin Helsingin yliopiston kirjastosta sinne kaikki lääketieteelliset aikakauslehdet. Lääketieteellinen kirjallisuus sen sijaan jäi kirjaston kokoelmiin.

Saksa oli Pohjoismaiden jälkeen luonnollisesti Suomen tärkein vaihtokumppani. Helsingin yliopiston kirjasto ei ollut ainoastaan saava osapuoli, vaan kotimaisia julkaisuja, etupäässä Helsingin yliopiston väitöskirjoja tai kaksoiskappaleita, välitettiin Saksaan *Deutsch-Ausländischer Buchtauschin* lisäksi myös muille taivoille. Esimerkiksi vuonna 1942 kirjasto lähetti suuren määrän uusinta suomalaista sosiaalitieteiden tutkimusta *Deutsche Arbeitsfrontille*. □

A 3D-style rectangular button with a metallic gradient and a dark border. The text "LEHTILUUKKU.FI" is written in a bold, white, sans-serif font across the center.

Lehdet digitaalisina näköisversioina www.lehtiluukku.fi

Kansalliskirjasto-lehti luettavissa ilmaiseksi Lehtiluukussa.

Deutsch-Ausländischer Buchtausch.

An Seine Magnificenz
den Herrn Rektor der Universität
H e l s i n k i / Finnland.

Dr. J./Ve

28. Jan. 1942.

Hochverehrte Magnificenz.

Die Auslandsabteilung der Reichärztekammer hat angeregt, eine namhafte Bücherspende medizinischer Fachliteratur an Finnland vorzunehmen, um das tapfere finnische Volk in seinem unermüdlichen Einsatz zu stärken, da das Gebiet der Medizin besonders kriegswichtig ist. Der Deutsch-Ausländische Buchtausch ist gern bereit, eine derartige Bücherspende im Werte von RM 8000.-- vorzunehmen und würde sich freuen, entsprechende Wunschlisten zu erhalten. Der Deutsch-Ausländische Buchtausch ist der Überzeugung, dass als Empfänger in erster Linie die Universitätsbibliothek Helsinki oder vielleicht einzelne besonders kriegswichtige Institute der Universität in Frage kommen. Ich wäre deshalb dankbar, wenn Euer Magnificenz den Deutsch-Ausländischen Buchtausch dementsprechende Vorschläge übermitteln würde. Ich würde es begrüßen, wenn mit der technischen Seite der Angelegenheit der uns seit langen bekannte Leiter der Universitätsbibliothek Helsinki, Dr. Todeer, betreut würde.

Mit den besten Wünschen für das tapfere finnische Volk bin ich in grösster Hochschätzung

Euer Magnificenz ergebener

Dr. Jürgens.

Ihmisellä on oikeus yksityisyyteensä, sisimpänsä annosteluun. Ihmisiin saa jäädä salaisuuksia.

Reetta Meriläinen, Helsingin Sanomat 15.5.2012

KUPOLISALISSA**7.6.–20.10.****Kirjava keskiaika. 1000 vuotta kirjakulttuuria**

Näyttely huipentaa vuonna 2006 alkaneen *Kirjallinen kulttuuri keskiajan Suomessa* -tutkimushankkeen, johon liittyi Kansalliskirjaston kansainvälisesti merkittävän pergamenttilehtien kokoelman digitoiminen, joka tietokanta julkaistiin 28.3.2012. Näyttely esittelee keskiajan upeaa kirjakulttuuria ja tuo Suomen vanhimmat kirjalliset kansallisaarteet ensi kertaa laajalti yleisön nähtäviksi. Siihen liittyy myös näyttelyn teemoja valottava verkkoteos.

Näyttelyn asiantuntijatyöryhmä:

dosentti Tuomas Heikkilä, tutkija Jesse Keski-aho, tutkija Jaakko Tahkokallio.

ETELÄSALISSA**7.6.–20.10.****Luther, reformaatio ja kirja**

Näyttely liittyy Luther-tutkimuksen 12. maailmankongressiin Helsingin yliopistossa 5.–10.8. Martti Lutherin aloittama uudistusliike perustui alusta alkaen painetun sanan käyttöön. Kirjan merkitys oli keskeinen luterilaiselle kirkolle. Raamattu piti saada kansan kielelle ja kansan ymmärrettäväksi. Lukutaidosta ja kansanopetuksesta tulikin luterilaisen kirkon päätehtävä. Näyttelyn asiantuntijatyöryhmä: professori Simo Heininen, professori Tuija Laine, professori Risto Saarinen. Näyttelyn yhteydessä ilmestyy julkaisu, joka sisältää artikkeleita ja näyttelyluettelon, jonka on toimittanut Tuija Laine.

Kirjava keskiaika ja Luther, reformaatio ja kirja -näyttelyihin liittyvät tapahtumat järjestetään syys-lokakuussa.

Näyttelyiden opasvaraukset:

puh. (09) 191 22671, sisko.vuorikari@helsinki.fi

KAHVILASSA & AGRICOLA-HUONEESSA**6.6.–8.9.****Eteläpohjalaisia kaunokirjallisia hahmoja**

Näyttelyn suunnittelu:

kirjastotoimenjohtaja Mervi Heikkilä ja osastonjohtaja Hannele Puhtimäki.

Yhteistyössä: Kansalliskirjasto, Seinäjoen kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto, Etelä-Pohjanmaan liitto.

Näyttely liittyy *Eelä-Pohjanmaa saapuu Senaattorille* -tapahtumaan 7.6.–9.6.

ROTUNDASSA**16.5.–29.9.****Sukupolvialapeli**

Kotimaista kaunokirjallisuutta, ruokakulttuuria, maanviljelyä, käsityötaitoa...

Näyttelyn suunnittelu: toimittaja Tiina Harpf. Näyttely järjestetään EU:n aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden teemavuoden 2012 merkeissä.

Näyttelyyn liittyvät tapahtumat:

la 18.8. klo 11–15 Kesäillään!

Kansalliskirjaston sisäpihalla, Yliopistonkatu 1, Dodon kaupunkiviljelijät Kansalliskirjaston sisäpihalla! Tule mukaan vihertämään ja innostumaan hyötykasvien kasvatuksesta. Kehruunäytöksiä, kasvivärjäystä, ruokapiiriläisiä, tuunausta, käsitöitä. Aiheisiin liittyvien kirjojen kierrätystä: tuo ja vie kirja!

ke 5.9. klo 16.15 Aarresaarelta Huvikumpuun
Eteläsalissa, Unioninkatu 36

Vanhojen ja uusien tyttö- ja poikakirjojen äärellä radiotoimittajat Nina Naakka ja Jukka Kuosmanen. Asiantuntijana lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkija Päivi Heikkilä-Halttunen. Näytteitä lukee Erja Manto.

Luther, informaatio ja kirja -näyttelyä tehdään Kansalliskirjaston kupolisalissa. Kuvassa professori Tuija Laine ja arkkitehti Jaako Pesonen sekä konservaattori Annele Holm-Louhelainen.

ke 12.9. klo 16.15 Mikä ikä? – kokemuksia iästä ja sukupolvista

Auditoriossa, Yliopistonkatu 1

Mitä ikä merkitsee eri ikäisille ihmisille? Millaisissa arjen tilanteissa ikä ja ikäpolveen kuuluminen näyttelevät tärkeää roolia? Esitellään mm. ikäpäiväkirjatutkimuksen tuloksia.

Alustajat: FT, Vanhempi tutkija Marja Saarenheimo ja professori Pirjo Nikander. Tilaisuus järjestetään yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton *Elämänkulku ja ikäpolvet* -hankkeen ja Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian kanssa.

TAITEIDEN YÖ KANSALLISKIRJASTOSSA

torstaina 23.8. klo 19–22 kupolisalissa ja Rotundassa

Keskiajan lumoissa

Kirjava keskiaika. 1000 vuotta kirjakulttuuria -näyttely.

Tule ja tutustu Suomen vanhimpiin kirjallisiin kansallisaarteisiin asiantuntijoiden opastuksel-

la. Esitelmiä keskiaikaisista pergamenteista: dosentti Tuomas Heikkilä, tutkija Jesse Keskiäho, tutkija Jaakko Tahkokallio. Miten pergamentteja konservoidaan: konservaattori Marleena Vihakara. Näyttelyn esittelykierroksia. Pyhän Henrikin legendaan liittyvää musiikkia: *Schola Sancti Henrici* -yhtye. Työnäytöksiä keskiaikaisesta kirjoittamisesta ja kirjansidonnasta.

Kansalliskirjaston sisäpihalla:

Laulava kansa!

Kansanlauluja, laulelmia, iskelmiä, historiaa. Yhteislauluilta *Ajopuut*-yhtyeen säestyksellä. Juontajana Esko Rahikainen.

Lisätietoja näyttelyistä ja tapahtumista:

Kulttuurikoordinaattori Inkeri Pitkäranta,
puh. (09) 191 22738,

inkeri.pitkaranta@helsinki.fi

Kulttuurisihteeri Sisko Vuorikari,

puh. (09) 191 22671, sisko.vuorikari@helsinki.fi

Kulttuurikalenteri kevät–kesä 2012:

www.kansalliskirjasto.fi/verkkokirjat/kulttuurikalenteri/

Jarmo Suonsyrjä
ja Maire Aho.

Jarmo Suonsyrjä in memoriam

Slaavilaisen kirjaston pitkäaikainen johtaja Jarmo Suonsyrjä on poissa. Hän menehtyi kotonaan Helsingissä 70-vuotiaana. Jarmo Suonsyrjän ura kirjastossa alkoi 1.6.1967. Slaavilaisen kirjaston esimiehenä hän toimi 1.10.1975 alkaen aina 14.10.2003 saakka.

Slaavilaisen kirjaston kokoelma oli Jarmolle hyvin rakas. Hän ymmärsi autonomian aikana kirjastoon saatujen venäläisten ja puolalaisten julkaisujen arvon ja tiesi myös kokoelman merkityksen tutkimukselle. Bibliofiilinä hän oli kiinnostunut kirjaharvinaisuuksista, mutta huolehti yhtä lailla sanomalehtien mikrokuvauksesta, pienpainatteiden suojauksesta ja käytetyimmän aineiston sidotuksesta. Hän kartutti kokoelmaa humanistisen alan kirjallisuudella, jota hankittiin Neuvostoliitosta kirjakauppojen ja mittavan vaihtotoiminnan avulla. Jarmon 1980-luvun loppupuolella keräämä *Glasnost*-kokoelma dokumentoi hyvin Neuvostoliitossa käynnissä ollutta suurta yhteiskunnallista ja poliittista murrosta.

Jarmo Suonsyrjällä oli laaja yleissivistys ja tietämys Venäjän ja muiden slaavilaisten maiden historiasta ja kulttuurista. Hän oli kiinnostunut myös kuvataiteesta ja kirjahistoriasta. Jarmo jakoi auliisti tietämystään ja kertoili usein omaan puoli-vakavan humoristiseen tapansa tarinoita kokoelman historiasta ja kirjoista. Slaavilaista kirjastoa kohtaan tuntemansa arvostuksen hän onnistui siirtämään myös alaisiinsa. Asiakkaat arvostivat Jarmoa hänen laajan tietämyksensä ja avuliaisuutensa vuoksi.

Jarmo Suonsyrjä tunnettiin hyvin venäläisissä kirjastoissa, sillä hän oli mukana yhteistyöhankkeissa erityisesti Pietarissa sijaitsevien kirjastojen kanssa. Hän kuului myös Valamon luostarin kirjaston hoitokuntaan. Hän kirjoitti useita kirjastohistoriaa käsitteleviä artikkeleita ja toimitti yhdessä Veli Kolarin kanssa bibliografian *Political history of the Scandinavian countries and Finland in the 19th and 20th centuries: a bibliography of literature in Russian language* (1973).

IRMA REIJONEN

Tiedon valtakunnassa – Kunskapens rike

Helsingin yliopiston kirjasto – vuodesta 2006 Kansalliskirjasto – on ollut Suomen tärkein ja tunnetuin tieteellinen kirjasto vuosisatojen ajan. Kirjaston historia alkaa Turun akatemian vähäisestä kirjakokoelmasta 1640 ja päättyy elektroniseen kirjastoon, joka palvelee suurta yleisöä ja koko Suomen kirjastoverkkoa.

Teos kuvaa kokoelmien syntyä ja vaiheita, kirjaston toimintaa, sen värikkäitä johtohahmoja, lahjoittajia ja merkittäviä rakennuksia. Kirjasto on olennainen osa yliopiston, suomalaisen kirjakulttuurin ja tieteen kansainvälistymisen historiaa: se on oma tiedon maailmansa. Tiedon valtakunnassa on portti suomalaisen kulttuurilaitoksen historiaan ja nykyiseen asemaan.

RAINER KNAPAS

Tiedon valtakunnassa. Helsingin yliopiston kirjasto – Kansalliskirjasto 1640–2010.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1347. Tiede, 462 sivua, sidottu. ISBN 978-952-222-272-5

Helsingfors universitets bibliotek, sedan 2006 Nationalbiblioteket, har varit Finlands främsta vetenskapliga bibliotek under flera århundraden. Här presenteras bibliotekets historia från de anspråkslösa boksamlingarna vid Kungliga Akademien i Åbo 1640 till dagens digitala tidsålder där biblioteket är en serviceinstitution som betjänar den breda allmänheten och biblioteksväsendet i hela landet.

Bibliotekets tillkomst, verksamhet, donatorer, byggnader och färgstarka ledarpersonligheter beskrivs i ett kulturhistoriskt sammanhang. Genom biblioteket reflekteras också universitetets historia, den bokhistoriska utvecklingen i Finland och hur vetenskapen blivit allt mer internationell.

RAINER KNAPAS

Kunskapens rike. Helsingfors universitetsbibliotek – Nationalbiblioteket 1640–2010.

462 s., inbunden, illustrerad.

ISBN 978-951-583-244-3

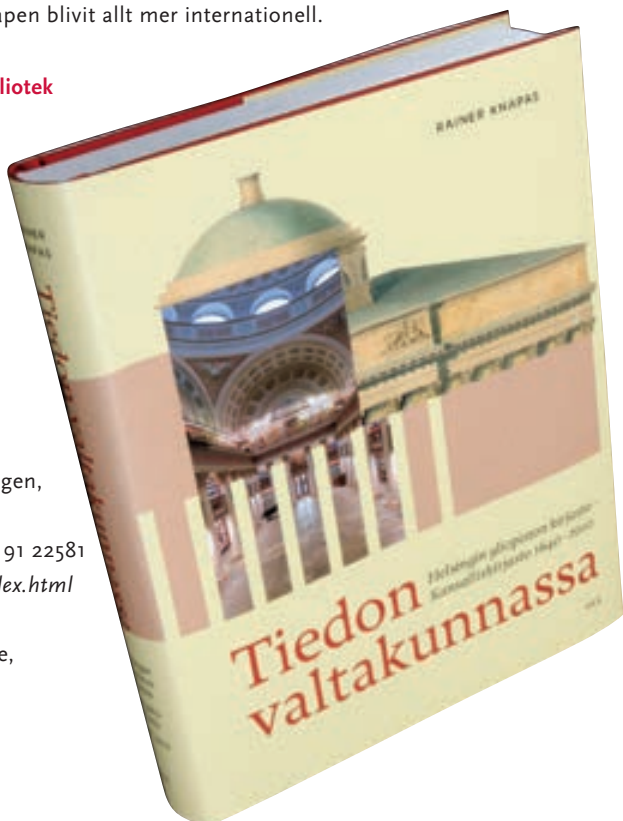

Tilaukset: Kansalliskirjasto, Hallintopalvelut,
PL 15, 00014 Helsingin yliopisto

Beställningar: Nationalbiblioteket, Förvaltningen,
PB 15, 00014 Helsingfors universitet
puh.tfn. +358-(0)9-191 22734, fax. +358-(0)9-191 22581
www.lib.helsinki.fi/yleistieto/Kirjakauppa/kkindex.html

Myynti: Kansalliskirjaston eteisen myyntipiste,
Unioninkatu 36, Helsinki

Säljning i Nationalbibliotekets vestibule,
Unionsgatan 36, Helsingfors

A5 W1

Itella Green

KUVA: Aapo Pekari

Aamukahvia ja Kansalliskirjasto-lehti Benalmedenassa Espanjan aurinkorannikolla.

1640

HELSINGIN YLIOPISTO

ISSN 1459-3467

www.kansalliskirjasto.fi